

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar

Year: 8 – Number: 28 p. 125-148, Summer 2024

İngiltere Basımında Dağlık Karabağ İşgalleri: The Times (1991-1993)* Nagorno-Karabakh Occupations in the British Press: The Times (1991-1993)

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1465033>

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
04/04/2024

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
03/06/2024

Makale Yayım Tarihi /
Article Publication Date
30/06/2024

Asya Studies

Doktorant Zeynep Kurt
Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü / Tarih ABD
Cumhuriyet Tarihi

zeynep.kurt1@ogr.sakarya.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7728-0886

Arş. Gör. Aydın Yeşilyurt
Akdeniz Üniversitesi
İletişim Fakültesi / Radyo Televizyon
ve Sinema Bölümü
ayesilyurt@akdeniz.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3136-2437

*COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Öz

Dağlık Karabağ sorunu uluslararası alanda tam anlamıyla çözülemeyen bir mesele olarak güncelliğini korumaktadır. Hem ulusal hem de uluslararası basında yer bulmaktadır. Multidisipliner yaklaşımla çalışılan bu makale Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'a yönelik gerçekleştirdiği tüm işgallerin "The Times" Gazetesindeki yansımalarını içerik analizi yöntemiyle ele almaktadır. The Times'ın uluslararası, yüksek tiraja sahip, günlük yayımlanan bir gazete olması örneklem olarak seçilmesindeki sebepleri oluşturmaktadır. Gazetenin bölgeye uzaklığına rağmen çatışmaları ne sıklıkla, hangi kategoride haberleştirdiği, hangi kaynak ve aktörleri kullandığı vb. sorunsallarından hareketle, işgallerin 1991 ile 1993 yılları arasında gerçekleşmesinden dolayı söz konusu yıllar makalenin kapsamını oluşturmaktadır. Bu tarihlerde 12 işgal gerçekleşmiştir. Ulaşılabilen alan yazına göre belirtilen yıllarda 12 işgale ilişkin The Times'ta "Dağlık Karabağ" ile ilgili 1991'de 34, 1992'de 87, 1993'te ise 49 olmak üzere toplamda 170 haber yayımlanmıştır. Alınan uzman görüşleriyle sınırlama yöntemi geliştirilmiş, toplamda 39 haber geliştirilen 7 değişken kodlama yolu ile analiz edilmiştir.

Sonuç olarak analizi yapılan 39 haberde The Times'ın; "Ermeniler Saldırısı Yoğunlaştırıyor, Azerbaycan Bombardmanı" gibi başlıklar atarken; "Anadolu Haber Ajansı, Milliyet Gazetesi" de dâhil 98 kaynağı ve "Süleyman Demirel, Tansu Çiller" gibi 44 aktörü haberlerinde kullandığı saptanmıştır. "Çatışma, savaş, barış" kavramlarını çok sık dile getirirken "işgal" kavramını sütunlarında yalnızca üç kez kullandığı, "katliam" kelimesini ise hiç kullanmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan ve Ermenistan, Dağlık Karabağ, İşgal, The Times, İçerik Analizi

Abstract

The Nagorno-Karabakh problem remains current as an issue that cannot be fully resolved internationally. It finds coverage in both national and international press. This article, studied with a multidisciplinary approach, discusses reflections of all Armenia's invasions of Nagorno-Karabakh in "The Times" Newspaper. The fact that The Times is an international, high-circulation, daily newspaper is the reason why it was chosen as a sample. Despite the newspaper's distance to the region, how often it reports on conflicts, in which category, which sources and actors it uses, etc. Based on the problematic issues, since the occupations took place between 1991 and 1993, these years constitute the scope of the article. 12 occupations took place during these dates. According to available literature, a total of 170 news stories about "Nagorno-Karabakh" were published in The Times, 34 in 1991, 87 in 1992, and 49 in 1993, regarding 12 occupations in the specified years. The limitation method was developed with expert opinions received, and a total of 39 news stories were analyzed by coding 7 variables.

As a result, in the 39 news analyzed, The Times stated; While making headlines such as "Armenians Intensify Attack, Azerbaijani Bombardment"; It was determined that he used 98 sources, including "Anadolu News Agency, Milliyet Newspaper" and 44 actors such as "Süleyman Demirel, Tansu Çiller" in his news. While he frequently mentioned the concepts of "conflict, war, peace", it was observed that he used the concept of "occupation" only three times in his columns and never used the word "massacre".

Keywords: Azerbaijan and Armenia, Nagorno-Karabakh, Occupation, The Times, Content Analysis

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Kurt, Z. & Yeşilyurt, A. (2024). İngiltere Basımında Dağlık Karabağ İşgalleri: The Times (1991-1993). *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 8(28), 125-148.

GİRİŞ

Coğrafi ve jeopolitik konumu itibarıyla Kafkasya bölgesinde oldukça önemli bir sahada bulunan Dağlık Karabağ, Rusya'nın 18. yüzyılda Güney Kafkasya bölgesinde etkinliğini güçlendirmek için bölgenin demografik yapısını değiştirmesiyle zaman içerisinde Azerbaycan ve Ermenistan arasında sorunlu bir bölge haline gelmiştir. Osmanlı ve İran'da yaşayan Ermenilerin yoğun olarak Karabağ'ın dağlık kısımlarına yerleştirilmesi ile bölgedeki Ermeni nüfusu ciddi oranda yükselmiştir. Rusya'nın uyguladığı bu göç politikası neticesinde bağımsız Büyük Ermenistan hayalini kurmaya başlayan Ermeniler, Azerbaycan toprağı olan Dağlık Karabağ üzerinde hak iddia etmeye başlamışlardır. 1980'li yılların sonunda taraflar arasında başlayan çatışmalar, Ermenistan'ın 1991-1993 yıllarında Dağlık Karabağ ve çevresini işgaliyle sonuçlanmıştır. Nitekim Dağlık Karabağ sorunu, uluslararası kurumların devreye girmesi ile Ermenistan ve Azerbaycan eksenli bir sorun olmaktan çıkıp küresel bir sorun haline dönüşmüştür.

Araştırma konusu belirlendiğinde çalışmaya başlamadan önce konuyla ilgili başka herhangi bir çalışmanın yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise konunun nasıl ele alındığını belirlemek ve bu mevcut çalışmalardan yararlanmak için gerekli literatür taraması yapılmıştır. Ulaşılabildiği kadarıyla alan yazında Dağlık Karabağ'a ve işgaline ilişkin; tarihsel (Söker, 2017; Demirci, 2022; Ekici, 2022), kültürel (Çakı, 2021), ekonomik (Jamalzade, 2022; Aras, 2013), politik (Vermez, 2014; Mustafayev, 2013b; Kılavuz, 2017; Özkul ve Yürük, 2022), askeri (Sapmaz ve Sarı, 2012), coğrafi (Uzer, 2017; Mustafayev, 2013a; Doğan, 2020) ve hukuksal (Abdurrahmanlı, 2021) boyutları üzerinde durulduğu saptanmıştır. Bu söz konusu çalışmalar Dağlık Karabağ'ın işgalinin (iletişimin dışında kalan) diğer disiplinler ile olan bağlantısını içermektedir. Ayrıca konunun Türk basınındaki yansımalarını (Eyvazlı, 2017; Yılmaz, 2013b) ve dünya basınındaki yansımalarını (Kurt, 2021; Arslan, 2022) ele alan iletişim disiplinine ait çalışmaların olduğu da görülmüştür. Ancak yukarıdaki bu bahsi geçen çalışmalarda sınırlılık kapsamında genellikle (çok daha fazla işgal olmasına karşın) tek bir işgalin araştırma konusu yapıldığı ve ağırlıklı olarak çalışmanın Türk basını evreninde kaldığı saptanmıştır. Dağlık Karabağ'ın tüm işgallerinin dünya basınındaki yansımalarını hem nicel hem nitel olarak karma yöntemle içerik analizi yaparak ele alan çalışmaların ise eksik olduğu görülmüştür. Bu eksiklikten hareket ederek multidisipliner yaklaşımla çalışılan bu makale, kapsama alanı olarak 1991 ile 1993 yılları arasında Dağlık Karabağ'da gerçekleşen tüm işgalleri, uluslararası alanda kendine yer edinen The Times örneğinde ele alarak inceleme konusu yapıp hem ulusal hem de uluslararası literatüre katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Çatışmaların yaşandığı Azerbaycan ve Ermenistan bölgesine olan uzaklığına rağmen İngiltere'ye ait The Times Gazetesinin bölgede yaşanan olaylara kayıtsız kalıp kalmadığı, eğer kayıtsız kalmayıp haberlerinde yer verdiğiyse bunu ne sıklıkla yaptığını ve yine eğer sütunlarında olaylara yer verdiğiyse hangi kaynağı, aktörleri kullanmayı tercih ettiğini, hangi tür haber kategorisiyle yazdığını gibi sorular The Times'ın örneklem olarak alınmasındaki amaçları oluşturmaktadır. Bu verilerden yola çıkarak dönemin günlük olaylarına ve haber biçimlerine karşı bir bakış açısı geliştirmekle birlikte ayrıca literatüre veri sağlamak çalışmanın amaçlarını oluşturmaktadır.

Kavramsal Arka Plan

Dağlık Karabağ Sorununun Tarihsel Arka Planı: Azerbaycan ve Ermenistan Açısından Önemi ve İşgal Süreci (1991-1993)

Türk Dil Kurumunun (TDK) güncel Türkçe sözlüğünde savaş; “Devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek giriştikleri silahlı mücadele, harp, cenk, cidal” olarak tanımlanırken işgal; “Bir yeri ele geçirme” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Ermenistan'ın Dağlık Karabağ'da gerçekleştirdiği işgal, bu tanıma karşılık gelmektedir.

Dağlık Karabağ: Hukuki açıdan Azerbaycan Cumhuriyeti'ne bağlı fakat uzun süredir Ermenistan'ın işgali altında olan Dağlık Karabağ, tarihi Karabağ topraklarının yaklaşık 1/4'ini oluşturmaktadır (Sapmaz & Sarı, 2012: 3Aslanlı, 2013: 35;). Günümüz araştırmacılarının bölgeyi kısaca “Karabağ” olarak adlandırması nedeniyle makalede kavram kargaşası yaşamamak için “Dağlık Karabağ” yerine kısaca “Karabağ” ismi kullanılmıştır.

4.392 km² yüzölçümüne sahip olan bölge Azerbaycan'ın yalnızca %5'ini oluşturmaktadır. Aras ve Kür nehirleri ile Gökçe Gölü, Karabağ bölgesinin doğal sınırlarını teşkil etmektedir. Kuzeyinde; İsmayılı, güneyinde; Cebrail, Gubadlı, doğusunda; Berde, Ağdam, Ağcabedi ve Fuzuli, batısında ise Laçın ve Kelbecer rayonları (ilçeleri) yer almaktadır (Mustafayev, 2013a: 282). Bölgenin önemli

yerleşimleri arasında ise merkez Hankendi, Şuşa, Hocalı, Ağdere, Hocavend ve diğer yerleşimler bulunmaktadır (Cura ve Abay, 2020).

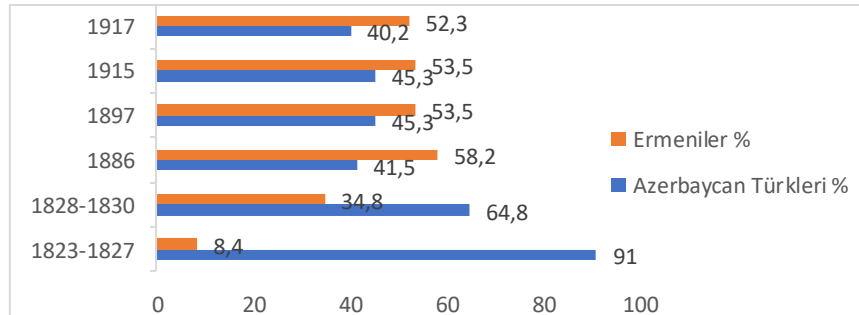
Karabağ sahip olduğu zengin bitki örtüsü ile oldukça verimli topraklara sahiptir. Başkent Hankendi şehri bölgenin önemli sanayi merkezidir (Encyclopedia, 2021). Karabağ, 1987 yılına ait kayıtlara göre Azerbaycan endüstrisine %2,87 oranında katkı sağlarken tarım alanında %3,2 oranında katkı sağlamaktaydı. Tarım ve hayvancılığa elverişli olan bölge, aynı zamanda yeraltı zenginlikleri ile de ön plandadır. Şuşa, Hankendi ve Havrov'da mermer, Kelbecer'de altın, Hadrut'ta ise kireç ve alçıtaşı yatakları bulunmaktadır (Mustafayev, 2013a,: 282). Bölge aynı zamanda jeopolitik açıdan Azerbaycan, İran ve Ermenistan'ı kontrolünde bulundurabilecek hâkim noktada olması nedeniyle önemli bir konumdadır (Allahverdiyev, 2010: 28; Aslanlı, 2013: 35).

Coğrafi ve jeopolitik konumu itibarıyla Kafkasya bölgesinde oldukça önemli bir sahada bulunan Karabağ, tarih boyunca çeşitli devletlerin hâkimiyeti altında bulunmuştur. Roma, Sasani ve Bizans yönetiminde bulunmasının ardından VII. yüzyılda Müslümanlar tarafından fethedilmiştir. XI. yüzyıldan itibaren ise bölge; Selçuklu, Akkoyunlu, Osmanlı ve Safevi hâkimiyeti altında bulunmuştur. 1747 yılında bölgede Safevi hâkimiyetinin sona ermesinin ardından Azerbaycan, hanlıklara bölünmüş ve Karabağ Hanlığı da bu süreçte kurulmuştur. Sürekli birbirleriyle mücadele halinde olan ve birleşip güçlü bir devlet kuramayan hanlıkların ömrü ise uzun sürmemiştir. 1804-1813 yılları arasında meydana gelen İran-Rus savaşları sonucunda imzalanan Gülistan Antlaşması ile Karabağ Hanlığı Rusya'nın kontrolüne bırakılmış, 1822 yılına gelindiğinde Çar'ın emri ile Hanlık yönetimi ortadan kaldırılmıştır (Aydın, 2001: 367-368).

Ermenilerin Karabağ'a yerleştirilmesi: Çar Hükümeti, aynı dine mensup oldukları Ermenileri Güney Kafkasya bölgesinde etkinliğini güçlendirmek için araç olarak kullanmıştır. Esasında bugün Dağlık Karabağ sorununun temeli Rusya'nın bölge üzerindeki çıkarlarını korumada Ermenileri kullanmasına dayanmaktadır. Şöyle ki: 1826 yılında Rusya içerisindeki karışıklıklar nedeniyle İran'ın yeniden Rusya ile savaşması, İran'ın mağlubiyetiyle neticelenmiştir. 10 Şubat 1828 yılında taraflar arasında imzalanan Türkmençay Antlaşması ile Karabağ dâhil olmak üzere Kuzey Azerbaycan'ın tamamı resmi olarak Rus topraklarına eklenmiştir. Bu arada 1827 yılında Osmanlı Devleti ile savaşan Rusya, Osmanlı Devleti'ni mağlup ederek 1829 yılında Edirne Barış Antlaşması'nın şartlarını Osmanlı Devleti'ne kabul ettirmiştir (Abdullahzade, 2014: 29-31).

Türkmençay Antlaşması'nın 15. maddesi ile İran'daki Ermeniler, Edirne Antlaşması'nın 13. maddesi ile de Anadolu'daki Osmanlı Ermenileri sistemli bir şekilde Rusya'nın kontrolünde Kuzey Azerbaycan ve Karabağ'a göç ettirilmiştir. 1828 ile 1830 yılları arasında söz konusu bölgeye İran'dan göç ettirilen Ermeni sayısı 40 bin, Osmanlı Devleti'nden göç ettirilen Ermeni sayısı ise 90 bindir. 1890 yılında sayıları 1 milyonu aşan Ermeni'nin bölgeye göçleri sağlanmıştır (Meclis, 2014: 3). Güney Kafkasya'daki etkinliğini güçlendirmek için Rusya'nın bölgeyi Hristiyanlaştırmaya çalıştığı, bu doğrultuda da Ermenileri kullandığı açık bir şekilde görülmektedir. Rusya'nın bu şekilde bölgenin demografik yapısını değiştirmeye yönelik uyguladığı politikalar sonucunda bölge nüfusunda değişim meydana gelmiştir. Yıllara göre değişen nüfus oranları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (Atar, 2005: 2).

Tablo 1: Yıllara Göre Karabağ'da Azerbaycan Türklerinin ve Ermenilerin Nüfusu

Çatışmaların Başlangıcı

Çarlık Hükümetinin bölgede uyguladığı politikalar sonucunda 'bağımsız Büyük Ermenistan' hayalini kuran Ermeniler, XX. yüzyılın başlarından itibaren bölgedeki Azerbaycan Türklerine karşı şiddet ve teröre başvurmuşlardır. İlk olay 1905 yılında Taşnak Partisi öncülüğünde Bakü'de gerçekleştirilmiştir.

Taşnak Ermenileri tarafından bir Azerbaycan Türk'ünün öldürülmesi ile iki etnik grup arasında çatışmalar başlamış, neticede binlerce Azerbaycan Türk'ü hayatlarını kaybetmiştir. Söz konusu olaylar dünya basınına "Ermenilerin olayların kurbanı olduğu" şeklinde yansıtılarak Ermeniler lehinde kamuoyu oluşturulmuştur (Abdullahzade, 2014: 44).

1905 ile 1907 yılları arasında Çarlık Rusya'sında vuku bulan devrim hareketini fırsata çeviren Taşnak Ermenileri, bu süreçte Çarlık Hükümetinin de teşvikiyle Azerbaycan Türklerine karşı saldırılar gerçekleştirmişlerdir. 1905 yılında Azerbaycan Türklerine yönelik gerçekleştirilen başlıca saldırılar şu şekilde özetlenebilir: "6 Şubat-20 Ağustos Bakü, 5 Mayıs Nahçıvan, 23 Mayıs Revan, 3 Haziran Ecmiyazin, 13 Haziran Cebail, 12 Temmuz-16 Ağustos Şuşa, 26 Eylül Cevanşir, 18 Kasım Gence, 24 Kasım Tiflis" katliamları. 1906 yılında gerçekleştirilen kanlı saldırılar ise: "22 Ocak Gazah, 29 Temmuz Zengezur" katliamlarıdır. Bu süreçte Ermeniler tarafından toplamda 75 Türk köyü yakılmıştır; Karabağ'ın önemli merkezleri arasında yer alan Şuşa'da 12 köy, Cevanşir'de 15 köy ve son olarak Zengezur'da 43 köyde katliamlar gerçekleştirilmiştir. 1906 yılında da başta Erivan ve Gence olmak üzere sayıları 200'ü aşan köy ve kasaba yağmalanarak burada yaşayan sakinler öldürülmüşlerdir (Sarı, 2015: 105; Eyvazlı, 2019: 156).

1917 yılına gelindiğinde Rusya'da meydana gelen Bolşevik İhtilali sonrası Ermeniler, Karabağ üzerinde hak iddia ederek bölgede isyanlar çıkarmaya başlamışlardır. Esasen Çarlık yönetiminin yıkılmasının ardından Karabağ, hukuki olarak Azerbaycan'a bağlanmıştır. Özellikle Mondros Ateşkes Antlaşması sonrası Osmanlı Devleti'nin oradan çekilmek zorunda kalması neticesinde bölge İngiliz yönetimine geçmiş, 28 Ocak 1919 tarihinde yayımlanan bildiri ile İngiltere tarafından Karabağ'ın Azerbaycan'ın bir parçası olduğu doğrulanmıştır (Özyılmaz, 2013: 199).

İngilizlerin bölgeyi boşaltması ve bölgedeki mevcut karışıklıklar, Sovyet Rusya'nın Mayıs 1920'de Karabağ'ı işgaliyle neticelenmiştir; Nahçıvan, Karabağ ve Zengezur bölgeleri Sovyet Rusya tarafından Ermeni yönetimine verilmiştir. Fakat 1921 yılında Türkiye ile uzlaşma yolu arayan Bolşevik yönetimi, Karabağ ile Nahçıvan'ı tek taraflı olarak Azerbaycan yönetimine dâhil etmiştir (Ekici, 2017: 63-64). 1922 yılında Azerbaycan ile Ermenistan, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne katılmış bundan sonraki süreçte Karabağ'da özerk bir yönetim oluşturulması için çalışmalar başlatılmıştır. Bu amaçla çoğunluğu Ruslardan meydana gelen Karabağ Komitesi oluşturulmuştur. Söz konusu komitenin Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Merkez İcra Komitesine bulunduğu öneri ile 24 Temmuz 1923 yılında Dağlık Karabağ, Azerbaycan'a bağlı otonom bölge olarak ilan edilmiştir (Kurt, 2021: 84). Böylelikle Karabağ ilk kez Dağlık/Yukarı ve Ova/Aşağı Karabağ ismiyle ayrılarak meseleye siyasi bir nitelik kazandırılmıştır (Yılmaz, 2013a: 77). 1936 yılında bölgenin Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin parçası olduğu, Sovyet Anayasası'nın 24. maddesinde yer almıştır (Özyılmaz, 2013: 200). Bölgede yaşayan Ermeniler, her ne kadar bu durumdan rahatsız olsalar da Sovyet sisteminin zayıflamasına kadar statükoyu sürdürmüşlerdir.

1980'lerde Sovyetler Birliği sistemi zayıflamaya başlamıştır. Sistemdeki mevcut zayıflığı güçlendirmek için son Sovyet lideri Mihail Gorbaçov, 1985 yılında "prestroika" ve "glasnost" ("yeniden yapılanma" ve "açıklık") olarak isimlendirdiği reform sürecini başlatmıştır. Fakat söz konusu reform süreci Sovyetler Birliği içerisinde bağımsızlık hareketlerinin ve etnik çatışmaların ortaya çıkmasına neden olmuş, bu süreçten sonra Dağlık Karabağ sorunu yeni bir boyut kazanmıştır (Eylemer, 2016: 200).

1987 yılında Sovyetler Birliği siteminin zayıflaması ile "Sovyet Rusya'nın Türkiye ile yakın ilişkiler kurmak için Dağlık Karabağ'ı Azerbaycan'a bağladığını" iddia eden Ermeniler, bölgenin Bakü yönetiminden ayrılması talebinde bulunarak ekim ayında Erivan'da büyük çaplı gösteriler gerçekleştirmişlerdir. Bu talep doğrultusunda 18 Ekim 1987 yılında Dağlık Karabağ'a bağlı Çardaklı Köyü'nde bulunan Ermeniler, bölgedeki Azerbaycan Türklerine saldırıda bulunmuşlardır. Olaylar neticesinde Ermenistan'da yaşayan Azerbaycan Türkleri Azerbaycan'a, Azerbaycan'da yaşayan Ermeniler ise Ermenistan'a göç etmişlerdir (BBC, 2020).

Kasım 1987'de Sovyet lideri Mihail Gorbaçov'un ekonomi alanındaki danışmanlarından Aganbekyan'ın "Dağlık Karabağ Ermenilerindir ve bu topraklar Ermenistan'a ilhak edilmelidir" şeklindeki ifadeleri bölgedeki Ermenilerin Azerbaycan Türklerine yönelik saldırılarını ciddi anlamda körüklemiştir (Kavak, 2014: 5). Böylelikle Dağlık Karabağ çatışmasının temeli ilk kez 1987 yılında gerçekleşmiş bulunmaktadır (Lieven, 1993).

Dağlık Karabağ'ın İşgali

Azerbaycan'a ait toprak parçası olan Dağlık Karabağ'da, geçmişte Rus politikaları sonucunda çoğunluğu oluşturan Ermeniler, 1988 yılında bölgenin Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlanmasını ve Dağlık Karabağ'da referandum yapılmasını istemişlerdir. Bunun üzerine Dağlık Karabağ Özerk Sovyeti, Şubat 1988'de Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlanma kararı almıştır (Kamer, 2011: 27-28; Uzer, 2017: 72). Söz konusu karar, Azerbaycan tarafından Sovyet Anayasası'nın 24. maddesine göre reddedilmiş, Ermeniler Hankendi'de Azerbaycan Türklerine yönelik saldırılarda bulunmuşlardır. Bunun üzerine Sovyet Rusya 12 Ocak 1989 yılında bölgedeki durumu kontrol altına alabilmek için Dağlık Karabağ'ı Moskova'ya bağlamışsa da bu, çözüm getirememiş ve bölge yeniden Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlanmıştır (Kamer, 2011: 30-31).

1989 yılı aralık ayında Ermenistan Yüksek Sovyeti, Dağlık Karabağ'ın Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlandığını açıklamıştır. Bunun üzerine bölgede yaşanan çatışmalar ciddi boyutta tırmanış göstererek Azerbaycan'a kadar uzanmıştır. 1988 yılında taraflar arasında tırmanan gerilim ile yaşanan çatışmalar, 1989 yıl sonuna gelindiğinde sınırlarını genişletmiş, bu süre zarfında 120 kişi hayatını kaybetmiştir (Eyvazlı, 2019: 59).

Sovyet sisteminin artık çöküş yaşadığı 1991 yılına gelindiğinde, 23 Eylül'de Ermenistan, 18 Ekim'de ise Azerbaycan bağımsızlıklarını ilan etmiştir. Dağlık Karabağ sorunu bu süreçte Ermenilerin işgalleriyle ciddi bir boyuta ulaşmıştır. Söz konusu işgallerin ilk kıvılcımı ise Dağlık Karabağ Meclisi'nin 10 Aralık 1991 yılında Azerbaycan'dan ayrılma talebiyle referandum gerçekleştirmesidir. Fakat bölgedeki Azerbaycan Türkleri sandıklara gitmeyerek referandumu boykot etmişlerdir. Bölgede herhangi bir hukuki hakları olmayan Ermenilerin oylarıyla Dağlık Karabağ'ın bağımsızlığı için yapılan bu girişim, yalnızca Ermenistan tarafından tanınmış, uluslararası toplumda karşılık bulmamıştır (AljazeeraTurk, 2014).

Bu gelişmeler karşısında Ermenistan Tablo 1: Yıllara Göre Karabağ'da Azerbaycan Türklerinin ve Ermenilerin Nüfusu, 1991 yıl sonu itibarıyla bölgeye yönelik şiddetli saldırılar gerçekleştirerek işgal hareketleri başlatmış, söz konusu işgalleri 1993 yılı sonuna kadar sürdürmüştür. 28 Aralık 1991 yılında merkez Hankendi topçu ateşleriyle işgal edilmiştir. Silahlı Ermeni güçlerinin bundan sonraki kanlı saldırıları 25 Şubat 1992 yılında Hocalı yerleşiminin işgaliyle devam etmiştir. Azerbaycan Türklerine yönelik gerçekleştirilen katliamda 613 kişi şehit edilmiştir (İbadov, 2007: 118-120; Cura ve Abay, 2020).

1992 yılında Hocalı katliamı sonrası Ermeni silahlı güçlerinin gerçekleştirdiği kanlı saldırılar şunlardır: 8 Mayıs Şuşa'nın işgali (200 kişi şehit edildi), 18 Mayıs Laçın'ın işgali (264 kişi şehit oldu) ve 2 Ekim Hocalı'nın işgali (145 Azerbaycan Türk'ü şehit oldu). 1993 yılına gelindiğinde gerçekleştirilen işgaller 2 Nisan'da Kelbecer'in işgaliyle (511 Azerbaycan Türk'ü şehit edildi) devam etmiştir. Bundan sonra 7 Temmuz'da Dağlık Karabağ'ın en önemli tarım merkezlerinden olan Ağdere, 23 Temmuz'da Ağdam (şehri savunan 5 bin 897 Azerbaycan Türk'ü şehit oldu), 23 Ağustos'ta Cebrail ve Fuzuli (Cebrail'de 362, Fuzuli'de ise 1100'den fazla Azerbaycan Türk'ü şehit edildi), 31 Ağustos'ta Gubatlı (şehrin savunmasında 283 kişi şehit oldu) işgal edilmiştir. 1993 yılının son işgal bölgesi 29 Ekim'de Ermeni güçler tarafından işgal edilen Zengilan olmuştur (Cura ve Abay, 2020).

1991-1993 yıllarında Ermenistan tarafından Dağlık Karabağ ve çevresinde toplamda 12 işgal gerçekleştirilmiştir. 1994 yılında Rusya aracılığıyla Ermenistan ile Azerbaycan arasında Kırgızistan'ın Başkenti Bişkek'te ateşkes imzalanmıştır. İşgallerin başlangıç yılı olan 1991'den, taraflar arasında ateşkesin imzalandığı 1994 yılına kadar olan süreçte Ermenistan Hükümeti yaklaşık 6500 askerinin, Azerbaycan Hükümeti ise 11.557 askerinin hayatını kaybettiğini açıklamıştır. Netice itibarıyla bu süreçte Azerbaycan topraklarının %20'si Ermenistan tarafından işgal edilmiş, yüzbinlerce Azerbaycan Türk'ü mülteci durumuna düşmüştür (Eylemer, 2016: 110-111; Yıldırım, 2020). Dağlık Karabağ sorunu, Uluslararası kurumların devreye girmesiyle birlikte bölgesel bir sorun olmaktan çıkıp küresel bir soruna dönüşmüştür. 1993 yılında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin "822, 853, 874 ve 884 sayılı kararları", Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarında işgal ettiği bölgeden çekilmesi yönünde olmuştur. Ayrıca sorunun çözümü için 1992 yılında Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı/AGİT bünyesinde Türkiye'nin de bulunduğu 12 ülkenin katılımıyla Minsk Grubu oluşturulmuştur. Fakat Ermenistan sürekli olarak karar değiştirmiş, neticede barış görüşmeleri sonuçsuz kalmıştır. 1994 yılında imzalanan ateşkes sonrası bölgede zaman zaman sıcak çatışmalar yaşanmaya devam etmiştir (Acer, 2020: 7). 2020 yılında meydana gelen Dağlık Karabağ Savaşı ile Ermenistan tarafından işgal edilen bölgenin önemli bir kısmı Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından geri alınmıştır. İfade etmek gerekirse Dağlık Karabağ sorunu bugün uluslararası alanda hâlâ tam olarak çözülmüş değildir.

Gazete haberleri doğal bir anekdot olarak dönemin günlük olaylarına ve haber biçimlerine karşı bir bakış açısı sağlamaktadır (Dijk, 2009). Araştırma Dağlık Karabağ'ın 1991 ile 1993 yılları arasında Ermenistan tarafından işgalinin The Times Gazetesindeki yansımalarını kapsamaktadır. Söz konusu yıllarda 12 işgalin gerçekleşmesi ve Dağlık Karabağ sorununun uluslararası alanda hala çözülemeyen bir mesele olarak basında güncelliğini koruması böyle bir konunun çalışılmasındaki önemi oluşturmaktadır. “Basında savaş haberlerinin ne sıklıkla ele alındığının hem nicel hem de nicel olarak içerik analizini yapmak”, “Savaş ve işgalin basın ile olan ilişkisinin analizini yapmak”, “The Times Gazetesinde Dağlık Karabağ işgallerinin ne sıklıkla yansıtıldığını” istatistiki verilerle ortaya koymak, çalışmanın amaçlarını oluşturmaktadır. Dağlık Karabağ'ın 1991 ile 1993 yılları arasında uğradığı 12 işgale ilişkin The Times'ın haberlerinde;

- Hangi başlıkları kullandığını
- Haber üretim sürecinde hangi kaynaklardan yararlandığını
- Okuyucusuna hangi tür haber ile yayın yaptığını
- Haberlerinde fotoğraf kullanıp kullanmadığını
- Haberlerinde kimleri ya da hangi ülkeleri aktör olarak yansıttığını
- Haberlerini hangi tema üzerine yazdığını
- Haberlerinin genelinde ağırlıklı olarak hangi kavramlara yer verdiğini saptamak çalışmanın problemlerini oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma hem nicel yöntemlerden sayıma dayalı model hem de nitel yöntemlerden tema yorumlama modeliyle karma yöntemle ele alınırken (Creswell, 2017: 17) veri çözümleme tekniği olarak içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemiyle içerikteki; kelimeler, anlamlar, resimler, semboller, fikirler, temalar veya iletilebilen herhangi mesajlar toplanır ve analiz edilir (Neuman, 2022: 586). Karma yöntem; araştırmanın amacını ve problemini yeterince anlamak için kullanılmaktadır (Creswell, 2021: 15). İçerik çözümlemesi; üzerinde araştırma yapılan çalışmanın içeriğe dair çıkarımlar yapabilmek için (Riffe et al., 2019) objektif, sistematik ve niceliksel olarak ifade eden bir araştırma tekniğidir (Berelson, 1952: 18). İçerik çözümlemesi yapılabilmesi için öncelikle belli kategoriler ve akabinde bunların da alt kategorileri oluşturulmaktadır (Bell, 2001: 10). Bu çalışmada içerik analizi kapsamında sınıflandırma sistemi 7 kategorilik değişken kodlamadan oluşmaktadır. Bunlar; “*Haber Başlığı, Tema Başlıkları, Haber Kaynağı, Fotoğraf Kullanımı, Haberin Aktörleri, Kavramlar, Haber Türleri*” şeklinde sıralanmaktadır.

Bu 7 kategori Teun Van Dijk'ın biçimlendirdiği mikro ve makro yapı analiz yönteminden yararlanarak oluşturulmuştur. Dijk'e göre (Dijk, 2006) makro ve mikro yapıya ait olarak oluşturulan bu temalar haber eleştirisi yaparken bir teorik çerçeve sunmaktadır ve bu kodlamaları çalışmalarında tanımlamaktadır. Söylem analizinin ve haberlerin özellikleri kadar önemli olan *Haber Başlıkları* habere dair genel tutarlılık ve anlamsal birlik sunmasının yanı sıra okuyucuya haberin içeriğine yönelik bilgi de sunmaktadır (Dijk, 1980). Habere ait *Tema Başlıkları* haber metnindeki önemli durumları ifade etmektedir. Ayrıca haber metninin okuyucu tarafından nasıl anlaşıldığını, haberde neyin önemli bulunduğunu belirlemede etkili olmaktadır (Dijk, 1985). Gazeteler haberlerini yaparken diğer ajansların kaynaklarından da yararlanabilmektedir. Başka haber ajanslarından bu tarz içerik ulaşımına *Haber Kaynağı* denilmektedir. Gazeteler diğer ajanslardan aldıkları haberleri üzerlerinde çok az oynama yapmakta (değişiklik yapmak için az bir vakit bulunduğu için) ve genelde olduğu gibi yayınlamaktadırlar (Dijk, 1988). Haberlerin okuyanda ikna edici etki bırakabilmesi için söz konusu haberlerde birtakım veriler olması gerekmektedir. *Fotoğraf Kullanımı* da bu veriler arasında sayılmaktadır (Özer, 2020, p. 88). Bir haber metninde anlatılan olayda etkilenen, etkileyen ya da bir eylemden yararlanan kişiler olabilir. Bunlar ideolojik olarak BİZ ve ONLAR olarak da ifade edilebilir. Haber metninde yer alan bu kişilere *Haberin Aktörleri* denilmektedir (Dijk, 2020: 60). Sözcüklerin vurgusu ve aralarındaki anlam sentaks içinde oluşur. Sözcükler yani *Kavramlar* söylemi oluşturmaktadır ve haber metinlerinde kullanılan kavramların önemli olduğu belirtilmektedir (İnal, 1996). Ve bunlara ek olarak *Haber Türleri* de kodlamaya dahil edilmiştir.

Kodlamalar verildikten sonra haberlerin içerikleri üzerinden The Times Gazetesinde Dağlık Karabağ'da yaşanan savaş ve işgal haberlerinin nasıl yansıtıldığı, hangi haberlerin ön plana çıkarıldığı ve nelerin vurgulandığı açıklanmaya çalışılmıştır. Bulgular kısmında her bir işgale ilişkin yapılan haberlerin

değişkenlere göre analiz kodlamaları bir bütün olarak yorumlanmıştır. Ancak çalışmanın sonunda her bir işgale ilişkin yapılan haberlerin değişkenlere göre analiz kodlamaları ayrı ayrı tablolar halinde verilmiştir.

Çalışma Materyali

Bu araştırma kapsamında The Times Gazetesi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. The Times'ın 1780'li yıllara dayanan, uluslararası, yüksek tiraja sahip, günlük faaliyette bulunan bir gazete olması onun örnekleme olarak seçilmesindeki gerekçeleri temsil etmektedir. Dolayısıyla örnekleme seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İşgallerin yoğun bir şekilde başladığı ve bittiği yıllar olması dolayısıyla 1991 ile 1993 yılları ve bu yıllarda The Times Gazetesinde Dağlık Karabağ'da meydana gelen işgaller ile ilgili yayımlanan haberler çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Anadolu Haber Ajansına göre aynı yıllarda toplamda 12 yerleşim bölgesinde işgal gerçekleştiği belirlenmiştir. Alınan uzman görüşleri neticesinde sınırlama yöntemi geliştirilmiştir. Buna göre bahse konu olan her bir yerleşim bölgesine ilişkin The Times Gazetesinde yayımlanan işgal tarihinden önceki son iki haber ve işgal tarihinden sonraki ilk iki haber çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda toplamda 39 haber içerik analizine tâbi tutulmuştur. Çatışmalar başlamadan önce The Times gazetesi tarafından bölgeye dair bir haberin yapılıp yapılmadığını teyit etmek, çatışmadan ne kadar sonra The Times'ın haber yapmaya başladığı ve bu haberlerin içeriğinin çatışmayla olan bağlantısının nasıl gerçekleştirildiğini daha iyi saptayabilmek adına çatışma tarihine olabildiğince yakın haberleri araştırma verisi yapmak için böyle bir sınırlılık yöntemi geliştirilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Bu çerçevede veriler The Times Gazetesinin resmi internet sitesinden alınmıştır. Söz konusu yıllarda (1991-1993) "Dağlık Karabağ" ile ilgili The Times'ta; 1991'de 34, 1992'de 87, 1993'te ise 49 olmak üzere toplamda 170 haber yayımlanmıştır. Çalışmanın daha fazla netlik kazanması ve araştırma bulgularının daha kolay aktarılabilmesi için her bir işgale ilişkin tablo oluşturulmuştur. Tablolar işgal tarihleri ve işgal isimleriyle başlandırılmıştır. Sınırlılıklar dâhilinde elde edilen 39 haber, geliştirilen yedi değişken kodlama yöntemiyle okunarak bulgular elde edilmiş ve tablolara eklenmiştir. Haberleri okuma ve tabloları doldurma işlemi titiz bir şekilde gerçekleştirildikten sonra elde edilen bilgiler ışığında objektif olarak yorumlama kısmına geçilmiştir.

Haber tarihleri ve başlıkları tablolarda yer aldığı için haber kaynaklarının linkleri/bağlantıları metin içinde atıf olarak verilmemiş direkt olarak kaynakçaya eklenmiştir. Ayrıca 12 işgal mevcut olmasına rağmen 11 tablo oluşturulmuştur; iki işgal (Cebrail ve Fuzuli'nin İşgali 23.08.1993) aynı gün gerçekleştirildiği için tek tabloda verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada amaçlı örnekleme yoluyla analizi yapılan The Times Gazetesinin Dağlık Karabağ'daki çatışmalar hakkında gerçekleştirdiği haberlerin içerik analizi yapılmıştır. 12 işgalin gerçekleştiği 1991 ile 1993 yılları arasında Karabağ ile ilgili The Times'ta 170 haber yayımlanmıştır. Geçerli (inandırıcı) bir sınırlılığa gidebilmek için alanda iki uzman görüşü alınmış; The Times'ın işgal tarihinden önce yaptığı son iki haber ile işgal bittikten sonra yaptığı ilk iki haber örnekleme yöntemi olarak kullanılmıştır. Belirlenen kodlamalar daha önce yayımlanan bir çalışmaya atıfta bulunmaktadır (Okyay ve Yeşilyurt, 2021). Daha önce başka bir çalışmada kullanılan bu kodlar, atıf yapılan yazarlarıyla araştırma sonunda bir araya gelmiş ve karşılaştırılan kodların yapılacak diğer haber içerik analiz çalışmalarında kullanılabilmesi belirlenmiştir. Örnekleme olarak belirlenen haberler tek tek okunmuş, objektif olarak elde edilen veriler belirlenen kodların altına yazılmış, tarafsız ve nesnel olarak yorumlanmıştır. Elde edilen 12 işgale ilişkin veriler, bulgular kısmında bütün olarak yazılsa da çalışmanın sonunda geniş bir yelpazeden görülebilmesi için işgal isimleriyle adlandırılan 12 ayrı tabloda sunulmuştur. Kodların tanımlanması sırasında bir sapma meydana gelmemesi için yazarlar sık sık bir araya gelmiş, çapraz kontrol sağlanmış aynı zamanda bağımsız araştırmacılardan da görüş alınmıştır. Aynı çalışma başka yazarlar tarafından yapılsa büyük oranda aynı bulguların elde edileceği ön görülmektedir. Bizim elde ettiğimiz bulgular mevcut gerçeklikle bağdaşmaktadır (Creswell, 2017, 2019, 2021; Neuman, 2022).

BULGULAR

Elde edilen verilerin Maxquda programında transkripsiyonu yapılmış, kelime bulutu, hiyerarşik kod görseli çıktı olarak elde edilmiş, 7 değişken kodlamaya göre tema dağılımı gerçekleştirilerek bulgular elde edilmiştir. Aşağıda her bir bulgu ayrı tema başlıklarının altında değerlendirilerek verilmiş, sonuç bölümünde tartışılmıştır.

Kelime Bulutu

Çalışmadan elde edilen verilerin Maxquda uygulamasında kelime bulutu oluşturulmuştur. Kelime bulutu yöntemiyle The Times'ta örnekleme dahil edilerek analizi yapılan haberlerde en sık kullanılan kelimeler bir bulut görseli halinde hazırlanmıştır. Kelimenin haberde bir kere bile geçmiş olması bulut içerisine alınması için yeterli görülmüştür. Ancak konuyla alakasız olduğu düşünülen “ve, ile, ki” gibi bağlaçlar kelime bulutundan çıkarılmıştır.

Şekil 1: Analizi Yapılan Haberlerin Kelime Bulutu

Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli

Çalışmadan elde edilen ve aşağıda ayrı başlıklar altında açıklanan yedi değişken kodlamalar, araştırmanın bir bütün halinde görülmesine kolaylık sağlaması için Maxquda paket programı uygulanasıda Hiyerarşik Kod-Alt Kod Modeli sayesinde tek bir görsel olarak sunulmuş, çalışmanın devamında detaylı olarak aktarılmıştır.

Hamlesi Cumhuriyetçileri Alarma Geçirdi, Ermeniler Etnik Baskıdan Kurtulmanın Tadını Çıkartıyor, Türkiye Azerbaycan'daki BM Birlikleri İçin Baskı Yapıyor, Ateşkes Kabul Edildi, Ermenistan'ın Saldırısı Türkiye ve İran'ı Alarma Geçirdi, Türkiye Ermenistan Yaptırımları İstiyor, Azerbaycan Kuşatma Kasabasından Çekiliyor, Azerbaycan Lideri Ayrılıkçı İsyanın Yenildiğini Söyledi, Türkiye Tarafından Ermenistan'a Azerbaycan'dan Elde Ettiği Kazanımlardan Vazgeçmesi Söylendi, Çatışmanın Habercileri."

Tema Başlıkları Kodlamasına Göre

Sınırlılıklar kapsamında ele alınan haberler tema başlıkları kodlamasına göre incelenmiştir. Buna göre The Times haberlerinde tema olarak; Karabağ sorunundan, ölen insanlardan, Azerbaycan ve Ermenistan taraflarına ait askeri kuvvetlerden, ateşkesten, savaş ve anlaşmazlıklardan bahsetmektedir. Bölgeye ulaştırılabilecek yardımlar da tema olarak sütunlar da işlenmiştir. Tema olarak Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkiden de oldukça fazla söz ettiği görülmüştür. İşgal sürecinde az da olsa konudan bağımsız (petrol teması gibi) temalar kullandığı da görülmüştür. Bu başlık altında haberlerde işlenen temaların aşağıdaki gibi olduğu saptanmıştır;

"Karabağ'da ölen insanlara ilişkin haberler 4, Dağlık Karabağ'daki çatışmalarla ilgili haberler 3, Dağlık Karabağ'daki Ermeni güçlere ilişkin haberler 2, Dağlık Karabağ'daki Azerbaycan Kuvvetlerine ilişkin haberler 2, Azerbaycan ve Ermenistan arasında Dağlık Karabağ Üzerinde Ateşkes Haberleri 2, Dağlık Karabağ'daki sorunlarla ilgili haberler 2" kez haber teması olurken ortalama olarak dikkat çeken diğer temaların ise şu şekilde olduğu görülmektedir;

"İşgal altındaki Dağlık Karabağ'ın bağımsızlığına ilişkin referandum haberleri, Hocalı' da meydana gelen çatışma ile ilgili haber, yaşanan çatışma ve karışıkların sona ermesi için Papa'nın barış talebi ile ilgili haberler, Türkiye'nin doğalgaz boru hattını Asya'dan Avrupa'ya taşıma planları ile ilgili haberler, Şuşa'daki Azerbaycan kuvvetleri ile ilgili haberler, Türkiye'nin savaş riski konusunda uyarılması ile ilgili haberler, Azerbaycan ve Ermenistan arasında oluşabilecek anlaşmazlıklar hakkında haberler, Bakü Petrol Boru Hattı ile ilgili haberi, Dağlık Karabağ'a yardım haberi, sivil savaş hakkında Haberler, Azerbaycan'ın Savunma Bakanı Rahim Gasiev'in istifa etmesiyle alakalı haber, Ebulfez Elçibey'in ohal ilan etmesi ile ilgili haberler, Ermenistan tarafından işgal altındaki Dağlık Karabağ'a Türkiye'nin yardım yapmasıyla ilgili haberler, Azerbaycan ve Ermenistan Birlikleri ile ilgili haberler, Devlet Başkanı Yeltsin'in barış çabaları ile ilgili haberler, Türkiye'nin Azerbaycan için kaygularını dile getirmesiyle ilgili haberler, Türkiye ve İran'ın Dağlık Karabağ ile ilgili düşüncelerine ait haberler, Türkiye ve Azerbaycan arasında bağlantıların kurulmasıyla ilgili haberler, medyanın dili ile ilgili haberler." dikkat çeken konular arasında olduğu saptanmıştır.

Haber Kaynağı Kodlamasına Göre

The Times söz konusu 1991 ile 1993 yılları arasında belirlenen sınırlılık dahilinde Dağlık Karabağ ile ilgili haber yaparken toplamda 98 ayrı kaynağı kullandığı saptanmıştır. The Times'ın haber kaynağı olarak kullanmayı tercih ettiği ajans ve ülkelerin konularına bakıldığında ya savaşın içerisindeki iki ülkeden ya da çatışmaların yaşandığı bölgeye yakın coğrafyalardan oluştuğu görülmektedir. Azerbaycan, Ermenistan, Türkiye, İran, Rusya haber kaynağına başvurulmuş başta gelen ülkeler arasında yer alsa da zaman zaman Fransa haber kaynaklarına da başvurduğu belirlenmiştir. The Times söz konusu ülkelerde bulunan haber ajanslarını kaynak olarak kullandığı gibi o ülke liderlerinin ya da devlet kademelerinde yetkili kişilerin yaptığı açıklamaları da kaynak olarak kullanmayı tercih etmiştir. Kaynak olarak en çok yukarıdaki gibi "şahıs, ülke, ülke liderlerini, medya ajansı ve yayın kuruluşlarını" kullandığı saptanmıştır.

"Anatol Lieven 8 kez, Reuters Haber Ajansı 6 kez, Foreign Staff of The Times 4 kez, Anadolu Haber Ajansı 3 kez, Agency France Press 3 kez, Tahran Radyosu 3 kez, Azerbaycan'ın önde gelen lideri Ebulfez Elçibey 3 kez, Bruce Clark 3 kez, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev 2 kez, Süleyman Demirel 2 kez, Eski Türkiye Başbakanı Tansu Çiller 2 kez, Tass Haber Ajansı 2 kez, Türkiye 2 kez, Ermenistan 2 kez, Azerbaycan'ın Savunma Bakanı Rahim Gasiev 2 kez, İran Dışişleri Bakanı Ali Akbar Velayati 2 kez, Associated Press 2 kez, Mary Dejevsky 2 kez, Michael Heseltine 2 kez, Anne McElvoy 2 kez, Rus Televizyonu 2 kez" haber üretiminde sayıca fazla olarak yararlandığı kaynaklar arasında olduğu saptanmıştır.

Ayrıca The Times'ın birer kez olmak üzere diğer harici kaynaklara da başvurduğu görülmüş, bunlar ülke bazında aşağıdaki gibi listelenmiş, son paragrafta gazetenin kullandığı diğer kaynaklara yer verilmiştir:

Türkiye; “Milliyet Gazetesi, Milletvekili Erdal İnönü, Türk Hükümeti, Türkiye Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin, Türkiye Hükümet Sözcüsü Yıldırım Aktuna, Türkiye Kabine Bakanları” olmak üzere Türkiye kökenli toplamda 6 ayrı kaynağa başvurduğu görülmektedir.

Azerbaycan; “Azerbaycan Haber Ajansı Assa Irade, Azerbaycan ekonomi bakanı Hafız Babaev, Azerbaycan’ın Turan Haber Ajansı, Azerbaycan İçişleri Bakanı İskender Hamidov, Azerbaycan Yetkilileri, Azerbaycan Bakanı Colonel Husseinov, Azerbaycan Başbakanı Surat Husseinov, Azerbaycan’ın Moskova Elçisi Rafael Huseinov, Azerbaycan Savunma Bakanlığı, Başkan Vekili Geidar Aliev, Azerbaycan Halk Cephesi Partisi, Azerbaycan’ın Başkan Vekili Haydar Aliyev” toplamda 12 ayrı Azerbaycan kökenli kaynağı kullanarak haber yaptığı belirlenmiştir.

Rusya; “Rusya Raporları, Moskova’daki Silahlı Kuvvetler Sözcüsü, Eski Sovyetler Birliğinin Silahlı Kuvvetler Komutanı Marshal Yevgeni Shaposhnikov, Moskova Televizyonu, Eski Rusya Başbakanı Victor Chernomyrdin, Başkan Yeltsin, Londra Üniversitesi Slavonik ve Doğu Avrupa Çalışmaları Okulunda Rus Tarihi Profesörü Geoffrey Hosking, Rusya Savunma Bakanı Pavel Grachev” toplamda 9 Rus kökenli kaynağı kullanarak haber yaptığı saptanmıştır.

İngiltere; “BBC, The Times, İngiltere Ticaret Kurulu Başkanı, İngiltere Dışişleri Bakanı Douglas Hogg” olmak üzere toplamda 4 İngiliz menşeli kaynağı kullanarak haber oluşturduğu görülmüştür.

Ermenistan; “Ermenistan Dış işleri Bakanlığı, Politik Yaşlı Bir Ermeni Yuri Danelyan, Ermenistan Cumhurbaşkanı Ter-Petrosian, Ermeni Bir Asker, Bir Ermeni Kadın, Ermenistan Hükümeti, Ermenistan Raporları” olmak üzere toplamda 7 kökenli kaynağı kullanarak haber yaptığı saptanmıştır.

İran; “İran Gazetesi Resalat, İran Haber Ajansı” olmak üzere toplamda 2 kökenli kaynağı kullanarak haber yaptığı belirlenmiştir.

Ayrıca “Ukrayna Devlet Başkan Kravchuk, Gürcistan Lideri Eduard Shevardnadze, Liderler, Robert Seely, Interfax Ajansı, Bağımsız Devletler Topluluğunun Transkafkasya Komutanlığı, Vatikan, Paul Bompard, Andrew Finkel, Bir parlamenter üyesi, milletvekili, George Sivell, Lord Averbury ve diğerleri, Simon Jenkins, Michael Binyon, Mr Clinton, Bir sözcü, Mario Rafaelli, Bir Asker, Bir Batı Diplomatı, Karabağ Yönetimi, Hazir Teimourian, Amerika’nın Dağlık Karabağ Anlaşmazlığı için özel elçisi John Maresca, Roger Graef, Ordu Bakanı Archie Hamilton, John Philips, “Birleşmiş Milletler Komutanı General Philippe Morillon, Birleşmiş Milletler Yardım Gücü Şefi Larry Hollingsworth, Kate Alderson” olmak üzere toplamda 98 ayrı kaynağı kullanarak Dağlık Karabağ ile ilgili haberlerini oluşturduğu saptanmıştır.

Fotoğraf Kullanımı Kodlamasına Göre

Haberlerin tümünde olmasa da bir kısmında savaş, işgal, asker, sivil ve araçlara ait fotoğrafların kullanıldığı saptanmıştır. Buna göre analizi yapılan 39 haberden 19’unda herhangi bir fotoğraf kullanılmadığı, geri kalan 20 haberde ise toplamda 29 fotoğraf kullanıldığı görülmüştür. Bu fotoğraflarda; çoğunlukla “Dağlık Karabağ’ın haritasını gösteren 12 fotoğraf kullanılırken, askerleri gösteren 5, savaşı gösteren 4, sivilleri gösteren 3, Ebulfez Elçibey, Tansu Çiller, Devlet Başkanı Yeltsin, Bakü Elektrik santrali ve Papa’yi” gösteren birer fotoğraf kullanıldığı saptanmıştır.

Haberin Aktörleri Kodlamasına Göre

Bu değişken kodlamada The Times’ta yayımlanan haberlerin içeriğindeki aktörler ele alınmıştır. Buna göre gazetede çatışmanın meydana geldiği her iki ülke olması münasebetiyle en çok Azerbaycan ve Ermenistan’ı ve bu ülkelerdeki kişileri haberlerinde aktör olarak kullanması tabii görülmektedir. Diğer yandan bölgeye yakınlığı dolayısıyla İran, Türkiye, Rusya ve bu ülkelerdeki kişilerin haberlerde en çok aktör olarak kullanıldığı da belirlenmiştir. Haberlerin aktörleri olarak öne çıkan ülke ve şahıs isimlerinin sayılarıyla birlikte aşağıdaki gibi olduğu saptanmıştır. Buna göre The Times haberlerinde;

“Azerbaycan’ı 9 kez, Ermenistan’ı 8 kez, İran’ı 6 kez, Ebulfez Elçibey’i 4 kez, Azerbaycan Kuvvetleri’ni 4 kez, Ermenistan Birlikleri’ni 3 kez, Türkiye’yi 4 kez, Haydar Aliyev’i 2 kez, Rusya’yi 2 kez, Gürcistan’ı 2 kez, İngiltere Ticaret Kurulu Başkanı Michael Heseltine’i 2 kez, Ermenistan Liderlerini 2 kez, İran Dışişleri Bakanı Ali Akbar Velayati’yi 2 kez, Azerbaycan Liderlerini 2 kez” çoğunlukta olacak şekilde okuyucuya aktör olarak sunduğu görülmektedir; “Süleyman Demirel, Tansu Çiller, Bölge Konseyi, Mikhail Gorbachev, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Mutalibov, Ermenistan ve Azerbaycan Dışişleri bakanı, Bağımsız Devletler Topluluğunun Transkafkasya Komutanlığı, Rusya, Rusya Cumhurbaşkanı Yeltsin, Mikhail Gorbachev, Rusya ve Kazakistan Liderleri, Ermenistan Cumhurbaşkanı Ter-Petrosian, Papa, Tayyip Rahimov, Azerbaycan Başkan Vekili Yagub Mamedov, Eski Sovyetler Birliğinin Silahlı Kuvvetler

Komutanı Marshal Yevgeni Shaposhnikov, Gürcistan Lideri Eduard Shevardnadze, Marco Polo, İngiltere Dışişleri Bakanı Douglas Hogg, Martin Bell, Azerbaycan'ın Savunma Bakan Rahim Gasiev, Azerbaycan Başbakanı Suret Hüseyinov, Devlet Başkanı Yeltsin, Birleşmiş Milletler Yardım Gücü Şefi Larry Hollingsworth, Ordu Bakanı Archie Hamilton, Birleşmiş Milletler Komutanı General Philippe Morillon, Abhaz, Rusya Dışişleri Bakanı Andrei Kozyrev, İtalya Dışişleri Bakanı Beniamino Andreatta, İsveç Dışişleri Bakanı Margaretha af Ugglas'ı" birer kez okuyucuya aktör olarak ilettiği görülmektedir.

Kavramlar Kodlamasına Göre

The Times haberlerinde savaş, çatışma ve şiddete dair temaları fazlaca kullandığından dolayı haber üretimi yaparken yine bu minvalde kelimeler tercih ettiği gözlenmiştir. Coğrafi ve ülke terimlerinin sık kullanılmasının yanı sıra bölgeye ait terminolojinin de haber dilinde tercih edildiği belirlenmiştir. Buna göre içerik analizi yapılan bu çalışmada örnekleme olarak ele alınan haberlerde kullanılan kavramlardan en çok dikkat çekenler arasında;

"çatışma 18 kez, barış 16 kez, asker 15 kez, savaş 13 kez, öldürmek 12 kez, kaçmak 11 kez, anlaşmazlık 9 kez, ele geçirmek 9 kez, Hankendi 8 kez, sivil 7 kez, korkmak 6 kez, ateşkes 6 kez, saldırı 5 kez, anlaşma 5 kez, mülteci 5 kez, sınır 5 kez, etnik 5 kez, Ağdam 5 kez, Türkiye 5 kez, işgal 4 kez, şiddet 4 kez, suçlamak 4 kez, Laçın 3 kez, müzakere 3 kez, nükleer 3 kez, ulus 2 kez, kuşatma 2 kez, tartışmak 2 kez, güvenlik 2 kez, yenilgi 2 kez, bağımsız 2 kez, Rusya 2 kez, İran 2 kez, yaralamak 2 kez, istila etmek 2 kez, ayrılıkçı 2 kez, protesto 2 kez, ordu 2 kez, kınamak 2 kez, düzensiz birlikler 2" kez kullanıldığı saptanırken;

"Referandum, Dağlık Karabağ Bölge Konseyi, Anklav, bölge statüsü, Ermenistan Güçleri, Azerbaycan Güçleri, arabulucu, hapsedmek, petrol, körfez, Hocalı, halk, etnik temizlik, toplu cinayet, terör, bombardıman, tehdit, isyan, istifa, baskın, ekonomi, ticaret, müttefik, misilleme, merhamet, Amerika Birleşik Devletleri, NATO, Irak, Pakistan, Özbekistan, Kazakistan, Ahbedabar, Şuşa, Fuzuli, Kelbecer, Askeran'ın" birer kez kavram olarak kullanıldığı gözlenmiştir.

Haber Türü Kodlamasına Göre

1991 ile 1993 yılları kapsamında belirtilen sınırlılıklar arasında The Times Gazetesinde analizi yapılan haberlerin toplamda 26'sının Haber, 1'inin Makale, 2'sinin Basın Bildirisi, 9'unun Kısa Haber ve 1'inin Analiz Haber formatında olduğu görülmüştür.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Ermenistan'ın 1991 ile 1993 yılları arasında Dağlık Karabağ'da gerçekleştirdiği toplamda 12 işgalin The Times Gazetesindeki haberleştirilme biçimleri içerik analizi yöntemiyle ve yedi değişken kodlamayla birlikte ele alınmıştır. Dağlık Karabağ sorununun uluslararası alanda tam anlamıyla hala çözülememiş olmasının yanı sıra Türkiye'nin coğrafya olarak Azerbaycan'a yakınlığından dolayı konunun çalışılması gerektiği düşünülmüştür. Bu doğrultuda içerik analizi yöntemi The Times'ın yaptığı haber metinlerinin önemini ve anlamını yorumlamak için değil, içeriğini açığa çıkartma gayreti içerisinde uygulanmıştır. Çünkü içerik analizi bir iddianın doğruluğunun belirlenmesinde kullanılamamaktadır (Neuman, 2022).

Geçmişte Rus politikaları sonucunda bölgede çoğunluğu elde eden Ermenilerin, ilerleyen yıllarda hiçbir hukuki dayanağı olmadan Dağlık Karabağ Bölgesinde hak iddia etmeye başladıkları görülmektedir. Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile bağımsızlığını ilan etmesinin ardından Ermenistan, Dağlık Karabağ ve çevresinde toplam 12 işgal harekâtında bulunmuştur. Neticede Azerbaycan topraklarının %20'si Ermeni silahlı güçleri tarafından işgal edilmiş, sayıları yüz binleri geçen Azerbaycan Türk'ü mülteci durumuna düşmüştür. Ermenilerin Dağlık Karabağ üzerinde hak iddia etmeleri ve bölge üzerinde gerçekleştirdikleri işgaller, söz konusu bölgenin Azerbaycan toprağı olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Uluslararası kurumların sorunun çözümü için attıkları adımların sonuçsuz kaldığı ifade edilebilir. Şüphesiz Dağlık Karabağ sorununun çözümü için Azerbaycan Cumhuriyeti'ne işgal boyunca kaybettiği sosyo-ekonomik avantajları yeniden elde etmesine yardımcı olacaktır. Nitekim 2020 yılının sonuna gelindiğinde Azerbaycan Cumhuriyeti Ermenistan tarafından işgal edilen bölgenin önemli bir kısmını geri almayı başarmıştır. Bu süreçte daha önce yerlerinden edilen Azerbaycan Türkleri yeniden öz topraklarına geri dönmeye başlamışlardır. Bu çalışmada uluslararası basında en çok okunan gazetelerden The Times'ın 1991-1993 yıllarında Dağlık Karabağ'da gerçekleştirilen işgalleri nasıl ele aldığı üzerinde durulmuştur.

Örneklem olarak ele alınan The Times Gazetesinin yapılan analizler sonucunda Dağlık Karabağ'da meydana gelen olaylara ilişkin atılan adımlara duyarsız kalmadığı, bölgeyle ilgili probleme neden olan konuları düzenli periyotlarla olmasa da zaman zaman sütunlarına taşıyıp gündem konusu yaparak okuyucusuna aktardığı gözlemlenmiştir. The Times'ın çatışmalar gerçekleşmeden önceki yayınlarına bakıldığında, işgallerin gerçekleşebileceğine yönelik sinyal verici haber yapmadığı saptanmıştır. Çatışmalar bittikten sonra yaptığı yayınlarında ise işgallerin sona erdiğini ve sonuçlarını konu alan bir haber yapmadığı da görülmüştür. Öyle ki The Times; "Dağlık Karabağ" ile ilgili haberlerini işgal tarihlerinden çok daha sonra sütunlarına taşıdığı ve yer yer bu haberleri bölgedeki çatışmalardan uzak konular üzerine yazdığı saptanmıştır. Haber başlıklarına ve haber içeriğindeki kullandığı dile bakıldığında The Times'ın söz konusu yıllarda Dağlık Karabağ'da yaşananları işgal olarak görmediği, olup biteni bölgede meydana gelen çatışmalar olarak sunduğu saptanmıştır. Zaman zaman "Azerbaycan Bombardımanı, Azerbaycan Ermeni Bölgesini Bombaladı" gibi başlıkları kullanarak Azerbaycan'ı saldıran taraf olarak aktarırken, bazen de "Ermeniler Saldırıyor Yoğunlaştırıyor" başlıkları kullanarak Ermenistan'ı saldıran taraf olarak sunduğu ve bu konuda yanlı bir haber yapmadığı saptanmıştır.

The Times; bölgeye yakınlığından dolayı Anadolu Haber Ajansı, Milliyet Gazetesi, Türkiye Hükümeti, Türk Dışişleri Bakanlığı, Tahran Radyosu gibi Türkiye'ye ve İran'a ait ajans ya da kurumlarla birlikte; Fransa Basın Ajansı, Reuters Haber Ajansı gibi toplamda 98 ayrı kaynağı kullanarak haberlerini oluşturduğu belirlenmiştir. Analizi yapılan haberlerin çoğunluğu "haber ve kısa haber" kategorisinde ele alınsa da az sayıda "bildiri, analiz ve makale" formatında haber yapıldığı da görülmüştür. Gazetenin haberlerinde kullandığı aktörler ülke bazında incelendiğinde olayı yaşayan taraflar olması münasebetiyle en sık Azerbaycan ve Ermenistan aktör olarak gösterilmiştir. Millî, siyasi ve komşu ülke olmaları gerekçesiyle de Türkiye, Rusya, Gürcistan, İran gibi ülkeleri zaman zaman okuyucuya aktör olarak sunduğu görülmüştür. Haberlerde kullanılan aktörler şahıs tabanında incelendiğinde Türkiye ekseninde; Süleyman Demirel, Tansu Çiller, Azerbaycan ekseninde; Ebulfez Elçibey, Haydar Aliyev, İran ekseninde; İran Dışişleri Bakanı Ali Akbar Velayati, Rusya ekseninde ise Mikhail Gorbachev gibi dönemin önde gelen isimlerini okuyucuya aktör olarak sunduğu saptanmıştır. Ayrıca birçok haber ajansını, ülke, ülke liderlerini, kişi ve kurumları da aktör olarak haberlerinde kullandığı görülmüştür.

The Times haberlerinde konu olarak Azerbaycan ve Ermenistan'ın birbirlerine karşı sergilediği direkt bir üstünlük tutumuna ve yaklaşımına yönelik tema kullanmadığı, genel itibariyle Karabağ'daki çatışmalara, ölen insanlara ve ateşkes konularına yönelik temalar seçtiği belirlenmiştir. Analizi yapılan 39 haberin 19'unda fotoğrafa yer verilmediği, geriye kalan 20'sinde ise toplamda 29 fotoğraf kullandığı görülmüş; bunların çoğunlukla Dağlık Karabağ'ın haritasını, az sayıda da sivilleri ve savaş emarelerini gösteren birkaç fotoğraf karesinden oluştuğu saptanmıştır. Haberlerinde "çatışma, savaş, barış, ateşkes, öldürmek, kaçmak, ele geçirmek, anlaşmazlık, korkmak, sınır, mülteci" kavramlarını çok sık bir şekilde dile getirirken, "işgal" kavramını yalnızca üç kez kullandığı, "katliam" kelimesini ise haberlerinde hiç kullanmadığı görülmüştür.

Sonraki çalışmalara öneri olarak, The Times'ın işgal sürecinde "Dağlık Karabağ" ile ilgili yayımladığı tüm haberler analiz edilebilir. Aynı konu üzerinden The Times'ın, bir başka uluslararası ya da Türkiye'den herhangi bir yayın kuruluşuyla karşılaştırmalı analizi yapılabilir. The Times'daki haberlerin eleştirel söylem analiz yöntemiyle incelenmesi sağlanabilir. Araştırmanın sonucundan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır.

Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalara Öneri

Dağlık Karabağ'da gerçekleşen 12 işgale ilişkin The Times Gazetesinde 1991 ile 1993 yılları arasında toplamda 170 haber yayımlanmasına rağmen bu çalışmada (alınan uzman görüşü neticesinde belirlenen yöntemle örnekleme gidilmiş) 39 haberin analizi yapılmıştır. Dolayısıyla çalışmanın bulguları ve bulgulara istinaden yapılan tartışma sınırlılık kapsamı gereği 39 haber üzerinden gerçekleştirilmiştir. Sonraki çalışmalara öneri olarak:

- The Times'ın işgal sürecinde "Dağlık Karabağ" ile ilgili yayımladığı tüm haberler analiz edilebilir.
- Aynı konu üzerinden The Times'ın, bir başka uluslararası ya da Türkiye'den herhangi bir yayın kuruluşuyla aynı yıldaki haberlerin karşılaştırmalı analizi yapılabilir.
- The Times'daki haberlerin eleştirel söylem analiz yöntemiyle incelenmesi sağlanabilir.

Destek ve Teşekkür

Çalışmaya katkılarından dolayı Prof. Dr. Nurdan Akıner ve Prof. Dr. Haluk Selvi'ye teşekkürü bir borç biliriz.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırmanın yazarlık katkısı birinci yazar için %50 ikinci yazar için %50'dir.

Etik Kurul Beyanı

Araştırma doküman analizine dayandığı için etik kurul iznine gerek bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdullahzade, C. (2014). *Hukuki Yönleriyle Dağlık Karabağ Sorunu*. Ankara:Adalet Yayınevi.
- Abdurrahmanlı, E. (2021). Kosova, Kırım ve Dağlık Karabağ'ın Ayrılmalarının Uluslararası Hukukun Tanıma Kurumu Açısından Değerlendirilmesi. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 379-403.
- Acer, Y. (2020). Ermenistan'ın Karabağ İşgali ve Uluslararası Hukuk. *Uluslararası Çalışmalar Dergisi (ULİSA)*, 7-13.
- AljazeeraTurk. (2014). *Kafkasya'nın Açık Hesabı: Dağlık Karabağ*. <https://www.assam.org.tr/index.php/bolgeler/islam-ulkeleri/ortaasya/azerbaycan/kafkasyanin-acik-hesabi-daglik-karabag.html> adresinden 15.04.2021 tarihinde erişildi.
- Allahverdiyev, T. (2010). Azerbaycan ve Ermenistan Arasındaki Karabağ Sorunu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aras, O. N. (2013). Ekonomik ve Siyasi Sonuçları Bakımından Hocalı Katliamı ve Karabağ Sorunu. *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 113-122.
- Arslan, G. (2022). Hocalı Katliamının Tarihsel Arka Planı ve Katliamın Türk ve Batı Basımına Yansımaları. *Vakanüvis*, 7(2), 522-570.
- Aslanlı, A. (2013). *Yeni Küresel Mücadelede Kafkasya ve Karabağ Sorunu*. Ankara: Eko Avrasya Yayınları.
- Atar, Z. (2005). Dağlık Karabağ'da 1923'ten Günümüze Kadar Yaşanan Gelişmeler. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-14.
- BBC. (2020). *Dağlık Karabağ Neden Önemli, Azerbaycan ve Ermenistan Arasındaki Sorun Ne Zaman ve Nasıl Başladı?* <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54330024> adresinden 09.03.2021 tarihinde erişildi.
- Bell, P. (2001). Content Analysis of Visual Images. (Editör: T. V. L. C. Jewitt). *Handbook of Visual Analysis*. London: Sage Press.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communacition Research*. New York: Free Press.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2019). *Nitel Araştırmacılar için 30 Temel Beceri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2021). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cura, A. & Abay, E. G. (2020). "Azerbaycan'ın İşgal Altındaki Toprakları Karabağ". <https://www.aa.com.tr/tr/azerbaycan-cephe-hatti/azerbaycanin-isgal-altindaki-topraklari-karabag/1989594> adresinden 25.03.2021 tarihinde erişildi.
- Çakı, C. (2021). Ermenistan'ın Karabağ İşgaline Karşı Azerbaycan Propagandasında Müzik ve Milliyetçilik: "Karabağ'ın Sesi" Şarkısı Üzerine İnceleme. *Ermeni Araştırmaları*, 0(70), 141-164.
- Demirci, H. (2022). Karabağ Sorununun Tarihsel Gelişimi Ve Son Karabağ Mutakabati. *Asya Studies*, 6(Özel Sayı 2), 19-32.
- Dijk, T. A. V. (1980). *An Interdisciplinary Study of Global Structures in Discourse, Interaction, and Cognition*. New Jersey: Routledge Press.
- Dijk, T. A. V. (1985). Structures of News in the Press. (Editör: T. A. V. Dijk). *Discourse and Communication: New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication* (s. 69-93). New York: Walter de Gruyter Press.
- Dijk, T. A. V. (1988). *News Analysis: Case Studies of International and National in the Press*. New Jersey: Routledge Press.

- Dijk, T. A. V. (2006). Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News. *Journal of Communication*, 33(2), 20-43.
- Dijk, T. A. V. (2009). *News As Discourse* (2 ed.). New Jersey: Roudledge Press.
- Dijk, T. A. V. (2020). *İdeoloji Nedir?* (Çeviren: N. Ateş; Çeviri editörü: B. Ç. Z. Özarslan). İstanbul: Su Yayınevi.
- Doğan, G. E. (2020). Dağlık Karabağ Meselesi: Bölgesel Güvenlik Dinamikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi* 22(2), 197-181.
- Ekici, Y. (2017). Azerbaycan ve Ermenistan Arasında Bitmeyen Dağlık Karabağ Sorunu. *Vakanüvis*, 2(1), 62-77.
- Ekici, Y. (2022). Dağlık Karabağ'da Ermeni İşgali (1988-1993). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(29), 134-144.
- Encyclopedia, B. (2021). "Nagorno Karabakh". <https://www.britannica.com/place/Nagorno-Karabakh> adresinden 25.05.2021 tarihinde erişildi.
- Eylemer, S. (2016). Avrupa Birliği'nin Dağlık Karabağ Sorununa Yaklaşımı ve Çözüm Sürecindeki Rolü. (Editör: U. B. Yıldız), *Avrupa Birliği'nin Bölgesel İhtilaflara Yönelik Politikaları* (s. 101-166). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Eyvazlı, E. (2017). Türk Basınında Dağlık Karabağ Sorunu: Milliyet, Hürriyet, Sabah Gazeteleri Örneği. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 57-74.
- Eyvazlı, E. (2019). Hocalı Katliamı'na Giden Süreç ve Türk Basınında Hocalı Katliamı. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 8(2), 152-173.
- İbadov, A. (2007). Azerbaycan Dış Politikasında Dağlık Karabağ Sorunu ve Ermeni Sorunu: Çözümler Öneriler. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir: T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnal, A. (1996). *Haber Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- Jamalzade, G. (2022). Karabağ Ekonomisinin Geleceğine Bakış: Sürdürülebilir Kalkınma Modeli. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi*, 3(2), 33-44.
- Kamer, K. (2011). *Soğuk Savaş Sonrası Kafkasya*. Uşak: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları.
- Kavak, Z. (2014). 22. Yıldönümünde Hocalı Katliamı. İHH İnsani Yardım Vakfı. <https://www.ihh.org.tr/public/publish/0/87/hocali-katliami-baski.pdf> adresinden 21.04.2021 tarihinde erişildi.
- Kılavuz, İ. T. (2017). Dağlık Karabağ Müzakerelerinin Geleceği. *Avrasya Etüdüleri*, 52(2), 51-78.
- Kurt, H. (2021). The Times Gazetesinde Dağlık Karabağ Olayları (1988-1991). *Journal of History and Future*, 7(1), 81-97.
- Lieven, A. (1993). Onslaught by Armenians Alarms Turkey and Iran. *The Times*.
- Mustafayev, B. (2013a). Karabağ'ın İşgal Süreci ve Bölgede Yaşanan Son Olaylar Çerçevesinde Çözüm Arayışları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 0(49), 281-294.
- Mustafayev, B. (2013b). Sovyetler Döneminde Rusya'nın Dağlık Karabağ Politikası. *Karadeniz Araştırmaları*, 39(39), 53-68.
- Neuman, W. L. (2022). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* (2 ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Okyay, Z. & Yeşilyurt, A. (2021). Türk Basınında Savaş Haberleri: Sözcü ve Posta Gazeteleri Üzerine Bir Araştırma. (Editör: A. Ç. C. v. G. Sunal), *Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler* (s. 413-448). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Özer, Ö. (2020). *Haber Söylem İdeoloji* (3 ed.). Konya: Literatürk Academia Yayınevi.
- Özkul, O. & Vermez, H. (2014). Dağlık Karabağ Probleminin Tarihi ve Siyasi Nedenleri. *Yeni Türkiye*, 60.
- Özyılmaz, E. V. (2013). Geçmişten Günümüze Dağlık Karabağ. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 191-208.
- Riffe, D., Lacy, S., Watson, B. & Rico, F. (2019). *Analyzing Media Messages Using Quantitative Content Analysis in Research* (4 ed.). New Jersey: Roudledge Press.
- Sapmaz, A. & Sarı, G. (2012). Dağlık Karabağ Sorununda Azerbaycan Tarafından Kuvvet Kullanım Olasılığının Analizi. *Güvenlik Stratejileri*, 8(15), 1-31.
- Sarı, G. (2015). 1915 Tehcirinden 1992 Hocalı'ya Soykırım İddiaları Çerçevesinde Ermeni Sorunu. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 4(2), 91-121.

- Söker, Ç. (2017). Dağlık Karabağ Sorunu'nun Çatışmayı Çözme Perspektifinden İncelenmesi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(16), 555-574.
- TDK. (2021). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 23.04.2021 tarihinde erişildi.
- Uzer, U. (2017). Bölgesel Güvenlik Bağlamında Dağlık Karabağ Sorununun Dünya Siyasetindeki Yeri. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 70-76.
- Yıldırım, S. (2020). *Türkiye-Azerbaycan İlişkileri ve Dağlık Karabağ Meselesi*. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2020/2020Belgeler/Azerbaycan%20ve%20Da%C4%9F1%C4%B1k%20Karaba%C4%9F.pdf> adresinden 10.05.2021 tarihinde erişildi.
- Yılmaz, R. (2013a). Kafkasya'da Çözülemeyen Kördüğüm: Dağlık Karabağ Sorunu. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, 2(1), 71-90.
- Yılmaz, R. (2013b). Katliamın Yirminci Yılında Türk Basınında “Hocalı” Yaklaşımı. *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 171-210.
- Yürük, E. (2022). İkinci Dağlık Karabağ Savaşı Sonrası Hindistan'ın Güney Kafkasya Politikası. (Editör: İ. K. Ü. A. V. K. Y. Köse), *Transkafkasya Jeopolitiği ve Türkiye* (s. 205-222). KTÜ Yayınları.

The Times Haberleri

- Alderson, Kate, “Upsurge of fighting puts gaid to hopes of Karabakh peace deal”, *The Times*, 27 October 1993.
- “Azerbaijan bombards Armenian enclave”, *The Times*, 22 February 1992.
- “Azerbaijan ceasefire agreed”, *The Times*, 26 February 1992.
- “Azerbaijan shelling attacked”, *The Times*, 24 February 1992.
- Binyon, Michael-The Times's foreign staff, “Armenians intensify attack”, *The Times*, 5 April 1993.
- Bompard, Paul: “Pope makes plea for peace”, *The Times*, 20 April 1992.
- Clark, Bruce, “Baku calls faithful to arms”, *The Times*, 12 May 1992.
- Clark, Bruce, “Conflict in Karabakh enters the era of ‘ethnic cleansing’”, *The Times*, 22 September 1992.
- “Conflict grows”, *The Times*, 3 April 1993.
- Dejevsky, Mary, “Iranian efforts fail to stop fighting in nagorno-Karabakh”, *The Times*, 28 February 1992.
- Dejevsky, Mary, “Turkey is warned of war risk”, *The Times*, 21 May 1992.
- Dejevsky, Mary, “Moscow pledges to defend allies”, *The Times*, 22 May 1992.
- “Enclave deaths”, *The Times*, 27 January 1992.
- Finkel, Andrew, “Karabakh blocks Turk ambitions”, *The Times*, 6 May 1992.
- “General quits”, *The Times*, 22 February 1993.
- Lieven, Anatol, “Baku alert as Armenian tanks advance”, *The Times*, 5 July 1993.
- Lieven, Anatol, “Abandoned town at mercy of Armenians”, *The Times*, 6 July 1993.
- Lieven, Anatol, “Armenians savour freedom from ethnic oppression”, *The Times*, 13 July 1993.
- Lieven. Anatol-The Times's foreign staff, “Turkey press for UN troops in Azerbaijan”, *The Times*, 27 July 1993.
- Lieven, Anatol, “Onslaught by Armenians alarms Turkey and Iran”, *The Times*, 20 August 1993.
- Lieven, Anatol, “Turkey demands Armenia sanctions”, *The Times*, 21 August 1993.
- Lieven, Anatol, “Georgia demands arrest of rebel chief”, *The Times*, 28 October 1993.
- Lieven, Anatol, “Cavalier Attitudes”, *The Times*, 13 November 1993.
- Lord, Avebury, “UK ‘blind eye’ to Azeri racism”, *The Times*, 7 October 1992.
- McElvoy, Anne, “Russian frive for new economic pact alarms republics”, *The Times*, 12 July 1993.
- McElvoy, Anne, “Azerbaijan leader says breakaway rebellion is beaten”, *The Times*, 25 August 1993.
- “Messengers of conflict”, *The Times*, 22 September 1993.
- “Mikhail Gorbachev”, *The Times*, 26 December 1991.
- “Ossetian city ringed by tanks”, *The Times*, 29 November 1991.
- Phillips, John, “Nations split on Russian peacekeeping”, *The Times*, 1 September 1993.
- “Refugees flee”, *The Times*, 6 July 1993.
- Seely, Robert, “Presidential troops retaliate as Tbilisi fighting intensifies”, *The Times*, 31 December 1991.
- Sivell, George, “British companies line up fort he second Transcaucasus oil rush”, *The Times*, 1 October 1992.

Teimourian, Hazhir-The Times's Foreign Staff, "Armenians told by Turkey to give up Azerbaijan gains", *The Times*, 3 September 1993.

"The seamp of civil war", *The Times*, 10 February 1993.

The Times's Foreign Staff, "Azerbaijanis pull out of siege town", *The Times*, 24 August 1993.

"Truce awaited", *The Times*, 9 May 1992.

"Truce agreed", *The Times*, 19 August 1993.

"Winter aid for enclave", *The Times*, 13 November 1992.

"West must let Yeltsin polıçe the East", *The Times*, 6 July 1993.

TABLÖLAR¹

Tablo 2: Hankendi'nin İşgali (28.12.1991)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
29.11.1991	Osetya Şehri Tanklar Tarafından Sarıldı	Rus Televizyonu	Haber	Bölge Konseyi	İşgal altındaki Dağlık Karabağ'ın Bağımsızlığına İlişkin Referandum Haberleri	Yok	Referandum, Dağlık Karabağ Bölge Konseyi, Bölge Statüsü, Barış Gücü
26.12.1991	Mikhail Gorbachev	The Times	Makale	Mikhail Gorbachev	Dağlık Karabağ'daki Ermeni güçlere ilişkin haberler	Yok	Çatışma, Ermenistan güçleri,
31.12.1991	Tiflis Savaşı Yoğunlaşırken Cumhurbaşkanlığı Birlikleri Misilleme Yapıyor	Tass Haber Ajansı, Ermenistan, Reuters Haber Ajansı, Robert Seely, Moskova Televizyonu	Basın Bildirisi	Azerbaycan ve Ermenistan Birlikleri	Karabağ'da ölen insanlara ilişkin haberler.	Konuyla ilgisi olmayan iki adet fotoğraf kullanılmıştır.	Barış Gücü, Düzensiz Birlikler, Hankendi
27.01.1992	Anklavdaki Ölümler	Agency France Press	Kısa Haber	Azerbaycan ve Ermenistan	Karabağ'da ölen insanlara ilişkin haberler.	Yok	Çatışma, Savaş,

¹ Bulgular kısmında her bir işgale ilişkin yapılan haberlerin değişkenlere göre analiz kodlamaları bir bütün olarak yorumlanmıştır. Ancak bu başlık (Tablolar) altında her bir işgale ilişkin yapılan haberlerin işgal tarihleriyle beraber değişkenlere göre analiz kodlamaları ayrı ayrı tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 3: Hocalı'nın İşgali (25.02.1992)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
22.02.1992	Azerbaycan Ermeni Bölgesini Bombaladı	Interfax Ajansı, Associated Press	Haber	Azerbaycan Cumhurbaşkanı Mutalibov, Ermenistan ve Azerbaycan Dışişleri bakanı, İran, Azerbaycan Kuvvetleri	Dağlık Karabağ'daki Azerbaycan Kuvvetlerine ilişkin haberler	Yok	Hankendi, Azerbaycan Güçleri,
24.02.1992	Azerbaycan Bombardımanı	Bağımsız Devletler Topluluğunun Transkafkasya Komutanlığı, Reuters Haber Ajansı	Kısa Haber	Bağımsız Devletler Topluluğunun Transkafkasya Komutanlığı,	Karabağ'da ölen insanlara ilişkin haberler.	Yok	Hankendi, Saldırı, asker
26.02.1992	Azerbaycan Ateşkesi Kabul Etti	Tahran Radyosu, İran Dışişleri Bakanı Ali Akbar Velayati, Reuters Haber Ajansı	Kısa Haber	Azerbaycan ve Ermenistan, İran Dışişleri Bakanı Ali Akbar Velayati, Azerbaycan Liderleri, İran	Azerbaycan ve Ermenistan arasında Dağlık Karabağ Üzerinde Ateşkes Haberleri	Yok	Ateşkes
28.02.1992	İran'ın Çabaları Dağlık Karabağ'da Savaşı Durduramadı	İran Dışişleri Bakanı Ali Akbar Velayati, Azerbaycan'ın Turan Haber Ajansı, Ermenistan ve Rusya Raporları, Rusya Televizyonu, Moskova'daki Silahlı Kuvvetler Sözleşmesi, Ermenistan Cumhurbaşkanı Ter-Petrosian,	Haber	İran Dışişleri Bakanı Ali Akbar Velayati, Azerbaycan ve Ermenistan, Rusya, Azerbaycan Kuvvetleri, Rusya Cumhurbaşkanı Yeltsin, Türkiye, Mikhail Gorbachev, Rusya ve Kazakistan Liderleri, Ermenistan Cumhurbaşkanı Ter-Petrosian,	Hocalı' da meydana gelen çatışma	Bir adet Dağlık Karabağ'ın haritasını gösteren fotoğraf, Bir adet kucakta çocuğuyla Hocalıdan kaçan Azerbaycanlı	Ağdam, Askeran, Hocalı, Şuşa, Hankendi, Ateşkes, Barış, Çatışma, Düzensiz Birlikler,

Tablo 4: Şuşa'nın İşgali (08.05.1992)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
20.04.1992	Papa Barış İçin Yalvarıyor	Vatikan, Paul Bompard	Haber	Papa	Yaşanan çatışma ve karışıklıkların sona ermesi için Papa'nın Barış Talebi ile ilgili haberler	Bir adet Papayı gösteren fotoğraf	Barış, Halk, Ulus,
06.05.1992	Karabağ Türk Emellerini Engelliyor	Andrew Finkel, Türkiye	Haber	Tayyip Rahimov, Süleyman Demirel,	Türkiye'nin doğalgaz boru hattını Asya'dan Avrupa'ya taşıma planları ile ilgili haberler	Yok	Türkiye, Anlaşmazlık, Kazakistan, Özbekistan, Irak, İran
09.05.1992	Ateşkes Bekleniyor	Tahran Radyosu	Kısa haber	Azerbaycan ve Ermenistan Liderleri	Dağlık Karabağ'daki çatışmalarla ilgili haberler	Yok	Saldırı, barış, Ateşkes, Anlaşmazlık, Anklav
12.05.1992	Bakü Ordusu Azerbaycan Sadık Olmaya Çağırıyor	Bruce Clark, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev,	Kısa haber	Azerbaycan Başkanı Vekili Yagub Mamedov	Şuşa'daki Azerbaycan Kuvvetleri ile ilgili haberler	Yok	Barış, Suçlamak, Türkiye, İran, Pakistan, Rusya, Hankendi,

Tablo 5: Laçın'ın İşgali (18.05.1992)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
09.05.1992	Ateşkes Bekleniyor	Tahran Radyosu	Kısa haber	Azerbaycan ve Ermenistan Liderleri	Dağlık Karabağ'da devam eden savaş ile ilgili haberler	Yok	Saldırı, barış, Ateşkes, Anlaşmazlık, Anklav
12.05.1992	Bakü Ordu'yu Sadık Olmaya Çağırıyor	Bruce Clark, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev,	Kısa haber	Azerbaycan Başkan Vekili Yağub Mamedov	Şuşa'daki Azerbaycan Kuvvetleri ile ilgili haberler	Yok	Barış, Suçlamak, Türkiye, İran, Pakistan, Rusya, Hankendi,
21.05.1992	Türkiye Savaş Riski Konusunda Uyarıldı	Mary Dejevsky, Eski Sovyetler Birliğinin Silahlı Kuvvetler Komutanı Marshal Yevgeni Shaposhnikov, Azerbaycan'ın önde gelen lideri Ebulfez Elçibey	Haber	Eski Sovyetler Birliğinin Silahlı Kuvvetler Komutanı Marshal Yevgeni Shaposhnikov, Azerbaycan'ın önde gelen lideri Ebulfez Elçibey	Türkiye'nin savaş riski konusunda uyarılması ile ilgili haberler	Yok	Arabulucu, Çatışma, Türkiye, suçlamak, Asker, Baskın, öldürmek, savaş, şiddet, yaralamak,
22.05.1992	Moskova Müttefiklerini Koruma Sözü Verdi	Mary Dejevsky, Associated Press, bir parlamenter üyesi, milletvekili, Gürcistan Lideri Eduard Shevardnadze	Haber	Rusya ve Gürcistan Lideri Eduard Shevardnadze,	Azerbaycan ve Ermenistan arasında oluşabilecek anlaşmazlıklar hakkında haberler	Yok	Asker, anlaşma, güvenli, anlaşmazlık, saldırı, bağımsız, merhamet, öldürmek,

Tablo 6: Hocavend'in İşgali (02.10.1992)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
22.09.1992	Karabağ'da Çatışma "Etnik Temizlik" Çağına Giriyor	Bruce Clark,	Haber	Azerbaycan ve Ermenistan	Karabağ'da ölen insanlara ilişkin haberler.	Bir adet Dağlık Karabağ'ın haritasını gösteren fotoğraf,	Saldırı, öldürmek, Hankendi, çatışma, terör, güvenli, Laçın, bağımsız, korku, etnik, bombardıman, sivil, kaçmak
01.10.1992	İngiliz Şirketleri Transkafkasya petrol hücumu için saraya girdi	George Sivil, Michael Heseltine, Azerbaycan ekonomisi bakanı Hafız Babayev, Rusya Savunma Bakanı Pavel Grachev, Azerbaycan İçişleri Bakanı İskender Hamidov	Haber	Marco Polo, Michael Heseltine, Ebulfez Elçibey,	Bakü Petrol Boru Hattı ile ilgili Haber i	Bakü Elektrik santralini gösteren bir adet fotoğraf	Türkiye, anlaşma, çatışma, anlaşmazlık, ulus, öldürmek, asker, Barış, Körfez,
07.10.1992	İngiltere Azeri Irkçılığına Göz Yumdu	Lord Avebury ve diğerleri, İngiltere Ticaret Kurulu Başkanı Michael Heseltine,	Basm bildirisi	İngiltere Ticaret Kurulu Başkanı Michael Heseltine	Dağlık Karabağ'daki Azerbaycan Kuvvetlerine ilişkin haberler	Yok	Etnik Temizlik, savaş, toplu cinayet, sivil,
13.11.1992	Bölge (Anklav) İçin Kısa Yardım	İngiltere Dışişleri Bakanı Douglas Hogg	Kısa Haber	İngiltere Dışişleri Bakanı Douglas Hogg	Dağlık Karabağ'a Yardım Haber i	Yok	Kaçmak

Tablo 7: Kelbecer'in İşgali (02.04.1993)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
10.02.1993	Sivil Savaş Batakhğı	Simon Jenkins, BBC,	Haber	Martin Bell	Sivil Savaşlar Hakkında Haberler	Sivil Savaş Anlatan Bir Adet	Sivil, şiddet, öldürmek, Barış,
22.02.1993	Genel İstifa	Azerbaycan'ın Savunma Bakan Rahim Gasiev	Kısa Haber	Azerbaycan'ın Savunma Bakan Rahim Gasiev	Azerbaycan'ın Savunma Bakan Rahim Gasiev'in İstifa etmesiyle alakalı haber	Yok	Yenilgi, ele geçirmek, istifa
03.04.1993	Çatışma Büyüyor	Agency France Press, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebulfez Elçibey	Kısa Haber	Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebulfez Elçibey	Ebulfez Elçibey'in ohal ilan etmesi ile ilgili haberler	Yok	Savaş, çatışma,
05.04.1993	Ermeniler Saldırısı Yoğunlaştırıyor	Michael Binyon, Foreign Staff of The Times, Azerbaycan Savunma Bakanı Rahim Gasiev, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebulfez Elçibey, Mr Clinton, Süleyman Demirel, Anadolu Ajansı, Milliyet, Milletvekili Erdal İnönü, Azerbaycan Yetkilileri, Bir sözcü,	Haber	Azerbaycan Cumhurbaşkanı Ebulfez Elçibey,	Ermenistan tarafından işgal altındaki Dağlık Karabağ'a Türkiye'nin yardım yapmasıyla ilgili haberler	Bir adet Dağlık Karabağ'ın haritasını gösteren fotoğraf,	Saldırı, öldürmek, Fuzuli, Kelbecer, anlaşmazlık, İŞGAL, sivil, hapis etmek, savaş, asker, sınır, tehdit, kaçmak, Laçın, ele geçirmek.

Tablo 8: Ağdere'nin İşgali (07.07.1993)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
05.07.1993	Ermeni Tankları İlerlerken Bakii'den Uyarı	Anatol Lieven, Azerbaycan Bakam Colonel Husseinov, Azerbaycan Haber Ajansı Assa Irade, Reuters Haber Ajansı,	Haber	Azerbaycan Başbakanı Suret Hüseyinov,	Dağlık Karabağ'daki Ermeni güçlere ilişkin haberler	Bir adet Dağlık Karabağ'ın haritasını gösteren fotoğraf,	Çatışma, Anlaşmazlık, asker, savaş, Ağdam, ele geçirmek,
06.07.1993	Ermenilerin İnsafına Terk Edilmiş Kasaba	Anatol Lieven, Bir Ermeni Asker	Haber	Azerbaycan ve Ermenistan Birlikleri	Azerbaycan ve Ermenistan Birlikleri	Yok	Ele geçirmek, Ağdam, asker, barış, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, sivil, Ahmedabarı,
06.07.1993	Batı Yeltsin'in Doğu'nun güvenliğini sağlamasına İzin Vermeli	Londra Üniversitesi Slavonik ve Doğu Avrupa Çalışmaları Okulunda Rus Tarihi Profesörü Geoffrey Hosking	Analiz Haber	Ermenistan Kurucuları, Devlet Başbakanı Yeltsin,	Devlet Başkanı Yeltsin'in Barış Çabaları ile İlgili Haberler	Yeltsin'i gösteren bir fotoğraf, Savaş araçlarını gösteren bir fotoğraf	Etnik, Çatışma, savaş, Barış, Nükleer, NATO,
12.07.1993	Rusya'nın Yeni Ekonomi Paketi Hamlesi Cumhuriyetçileri Alarma Geçirdi	Anne McElroy, Eski Rusya Başbakanı Victor Chernomyrdin, Ukrayna Devlet Başkanı Kravchuk, Başkan Yeltsin, Anatol Lieven, Mario Rafaelli,	Haber	Rusya, Ukrayna, Belarusya	Slav Ülkelerinde Planlanan Reform Hareketleri	Yok	Korkmak, Ekonomi, Ticaret, Nükleer, Anlaşma, Çatışma, savaş, Barış,
13.07.1993	Ermeniler Etnik Baskıdan Kurtulmanın Tadım Çıkıyor	Anatol Lieven, Bir Asker, Bir Ermeni Kadın,	Haber	Azerbaycan ve Ermenistan,	Dağlık Karabağ'daki çatışmalarla ilgili haberler	Bir adet Dağlık Karabağ'ın haritasını gösteren fotoğraf, Silah Taşayan Ermeni Askerleri Gösteren Bir Fotoğraf	Çatışma, Hankendi, Ölmek, Kaçmak, Laçın, Şuşa, Etnik, Yaralamak, Ağdam,

Tablo 9: Ağdam'ın İşgali (23.07.1993)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
12.07.1993	Rusya'nın Yeni Ekonomi Paketi Hamlesi Cumhuriyetçileri Alarma Geçirdi	Anne McElroy, Eski Rusya Başbakanı Victor Chernomyrdin, Ukrayna Devlet Başkanı Kravchuk, Başkan Yeltsin, Anatol Lieven, Mario Rafaelli.	Haber	Rusya, Ukrayna, Belarusya	Slav Ülkelerinde Planlanan Reform Hareketleri	Yok	Korlmak, Ekonomi, Ticaret, Nükleer, Anlaşma, Çatışma, savaş, Barış,
13.07.1993	Ermeniler Etnik Baskıdan Kurtulmanın Tadını Çıkıyor	Anatol Lieven, Bir Asker, Bir Ermeni Kadın,	Haber	Azerbaycan ve Ermenistan,	Dağlık Karabağ'daki çatışmalarla ilgili haberler	Bir adet Dağlık Karabağ'ın haritasını gösteren fotoğraf, Silah Taşyan Ermeni Askerleri Gösteren Bir Fotoğraf	Çatışma, Hankendi, Ölmek, Kaçmak, Laçın, Suşa, Etnik, Yaralı, Ağdam,
27.07.1993	Türkiye Azerbaycan'daki BM Birlikleri İçin Baskı Yapıyor	Anatol Lieven and Foreign Staff of The Times, Türk Hükümeti, Eski Türkiye Başbakanı Tansu Çiller, Anadolu Haber Ajansı, Azerbaycan Başbakanı Surat Husseinov,	Haber	Tansu Çiller,	Türkiye'nin Azerbaycan için kaygılarını dile getirmesiyle ilgili haberler	Tansu Çiller'i Gösteren Bir Adet Fotoğraf	Barış, suçlamak, yenilgi, ele geçirmek, Ağdam, anlaşmazlık, ateşkes, müzakereler, korlmak, asker, Çatışma, etnik, öldürmek,
19.08.1993	Ateşkes Edildi	Agency France Press	Kısa Haber	Azerbaycan ve Ermenistan	Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki ateşkes ile ilgili haberler	Yok	Ateşkes, anlaşma, tartışma

Tablo 10: Cebrail ve Fuzuli'nin İşgali (23.08.1993)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
20.08.1993	Ermenistan'ın Saldırısı Türkiye ve İran'ı Alarma Geçirdi	Anatol Lieven,	Haber	Türkiye ve İran	Türkiye ve İran'ın Dağlık Karabağ ile ilgili düşüncelerine ait haberler	Yok	Ele Geçirmek, Kınamak, Kaçmak, Savaş, Kuşatma,
21.08.1993	Türkiye Ermenistan Yaptırımları İstiyor	Anatol Lieven, Türkiye Dışişleri Bakanlığı, Ermenistan Hükümeti, Bir Batı Diplomatı,	Haber	Türkiye, İran, Azerbaycan ve Ermenistan	Dağlık Karabağ'daki çatışmalarla ilgili haberler	Bir adet Dağlık Karabağ'ın haritasını gösteren fotoğraf,	Ele geçirmek, kaçmak, istila etmek, asker, sınır, mülteci
24.08.1993	Azerbaycan Kuşatma Kasabası Çekiliyor	Foreign Staff of The Times, Azerbaycan Savunma Bakanlığı, Karabağ Yönetimi, Başkan Vekili Geidar Aliev, Azerbaycan Halk Cephesi Partisi,	Haber	Azerbaycan, Ermenistan, İran	Dağlık Karabağ'daki sorunlarla ilgili haberler	Bir adet Dağlık Karabağ'ın haritasını gösteren fotoğraf,	Asker, sınır, anlaşmazlık, kuşatma, İŞGAL, savaş, mülteci, kaçmak, öldürmek, ayrılıkçı, protesto
25.08.1993	Azerbaycan Lideri Ayrılıkçı İsyanını Yenildiğini Söyledi	Anne McElroy, Azerbaycan'ın Başkan Vekili Haydar Aliyev, Reuters Haber Ajansı	Haber	Haydar Aliyev	Dağlık Karabağ'daki sorunlarla ilgili haberler	Dağlık Karabağ'da Askerleri Gösteren Bir Fotoğraf	Ayrılıkçı, Sınır, Kaçmak, Asker, şiddet, protesto, öldürmek, anlaşmazlık,

Tablo 11: Gubadlı'nın İşgali (31.08.1993)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
24.08.1993	Azerbaycan Kuşatma Kampanyasından Çekiliyor	Foreign Staff of The Times, Azerbaycan Savunma Bakanlığı, Karabağ Yönetimi, Başkan Vekili Geidar Aliev, Azerbaycan Halk Cephesi Partisi,	Haber	Azerbaycan, Ermenistan, İran	Dağlık Karabağ'daki sorunlarla ilgili haberler	Bir adet Dağlık Karabağ'm haritasını gösteren fotoğraf	Asker, sınırlar, anlaşmazlık, kuşatma, İŞGAL, savaş, mülteci, kaçmak, ölüm, ayrılıkçı, protesto
25.08.1993	Azerbaycan Lideri Ayrılıkçı İsyamın Yenildiğini Söyledi	Anne McElvoy, Azerbaycan'ın Başkan Vekili Haydar Aliyev, Reuters Haber Ajansı	Haber	Haydar Aliyev,	Dağlık Karabağ'daki sorunlarla ilgili haberler	Dağlık Karabağ'da Askerleri Gösteren Bir Fotoğraf	Ayrılıkçı, Sınırlar, Kaçmak, Asker, şiddet, protesto, ölmek, anlaşmazlık,
03.09.1993	Türkiye Tarafından Ermenistan'a Azerbaycan'dan Elde Ettiği Kazanımlardan Vazgeçmesi Söylenildi	Hazır Teimourin, Foreign Staff of The Times, Süleyman Demirel, Tansu Çiller, Türkiye Kabine Bakanları, Türkiye, Türkiye Hükümet Sözcüsü Yıldırım Aktuna, Anadolu Haber Ajansı, Amerika'nın Dağlık Karabağ Anlaşmazlığı için özel elçisi John Maresca, İran Gazetesi Resalat, Tass Haber Ajansı, Azerbaycan'ın Moskova Elçisi Rafael Huseinov,	Haber	Türkiye, Azerbaycan	Türkiye ve Azerbaycan Arasında Bağlantılı Kuruluşlarıyla İlgili Haberler	Bir adet Dağlık Karabağ'm haritasını gösteren fotoğraf Ebulfer Elçibey'in Fotoğrafı	Ele geçirmek, İŞGAL, çatışma, Asker, sınırlar, kaçmak, mülteci, barış, anlaşmazlık, Korkmak,
22.09.1993	Çatışmanın Hareketleri	Roger Graef, Ordu Bakanı Archie Hamilton, Birleşmiş Milletler Komutanı General Philippe Morillon, Birleşmiş Milletler Yardım Gücü Şefi Larry Hollingsworth,	Haber	Birleşmiş Milletler Yardım Gücü Şefi Larry Hollingsworth, Ordu Bakanı Archie Hamilton, Birleşmiş Milletler Komutanı General Philippe Morillon	Medya Dili	Kuşatma altındaki Srebrenica müşhimanlarına ait bir fotoğraf Savaşın bir görüntü	Mürakeret, barış, ordu, şiddet, suçlamak, asker, çatışma, öldürmek,

Tablo 12: Zengilan'ın İşgali (29.10.1993)

Haber Tarihi	Haber Başlığı	Haber Kaynağı	Haber Türü	Haberin Aktörleri	Tema Başlıkları	Fotoğraf Kullanımı	Kavramlar
27.10.1993	Çatışmaların Artması Karabağ Barış Anlaşmasının Umudlarını Yerine Getiriyor	Kate Alderson, İran Haber Ajansı, Ermenistan Dış İşleri Bakanlığı, Azerbaycan, Politik Liderler	Haber	Azerbaycan ve Ermenistan	Dağlık Karabağ'daki sorunlarla ilgili haberler	Bir adet Dağlık Karabağ'ın haritasını gösteren fotoğraf	Çatışma, Ateşkes, Barış, Korkmak, Anlaşma, Sınır, Kaçmak, Ele Geçirmek, Çatışma, Petrol, Asker, Mülteci, Müzakere, Sivil, Hankendi,
28.10.1993	Gürcistan İsyancı Şefin tutuklanmasını Talep Ediyor	Anatol Lieven	Haber	Başkan Aliyev, İran, Gürcistan	Gürcistan ve Azerbaycan bölgesinde Meydana Gelen Sorunlarla ilgili Haberler	Tiflis'te Ekmek Kuyruğunda Boğuşan Bir Kadın Fotoğrafı	Asker, İsyan, Silah, Ordu, Çatışma, Korkmak, Mülteci, Kaçmak, Tartışmak, savaş, Etnik,
13.11.1993	Şovalye Tavırları	Anatol Lieven, Yaş Bir Ermeni Yuri Danelyan, Azerbaycan, Ermenistan,	Haber	Gürcistan, Abhaz, Rusya	Gürcistan'da Meydana Gelen Sorunlarla İlgili Haberler	Abhaz Askerlerine ait bir adet fotoğraf, Savaş Görüntülerine ait iki adet fotoğraf	Sivil Çatışma, Misilleme, Öldürmek, Müttefik, İSGAL, Savaşmak, Barış,
01.12.1993	Rusya Barış Gücü Konusunda İkiye Bölündü	John Philips, Reuter Haber Ajansı	Haber	Rusya Dışişleri Bakanı Andrei Kozırev, İtalya Dışişleri Bakanı Beniamino Andreatta, İsveç Dışişleri Bakanı Margaretha af Ugglas,	Şovyet Ülkelerinde Barış Sağlama Konusuyla İlgili Haberler	Yok	Barış, nükleer